

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

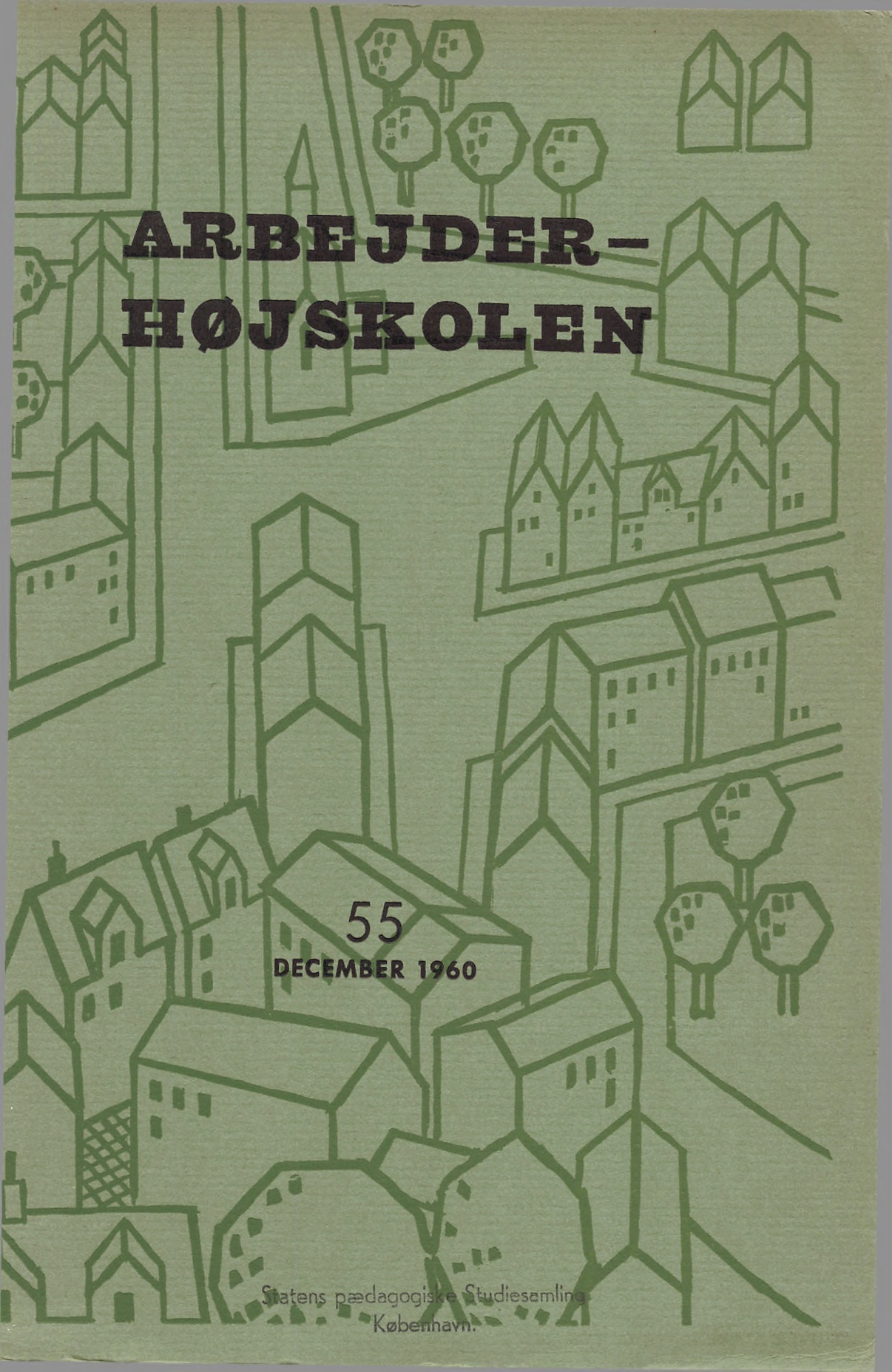
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ARBEJDER- HØJSKOLEN

55
DECEMBER 1960

Statens pædagogiske Studiesamling
København.

ARBEJDERHØJSKOLEN

Elevskrift

for Esbjerg Højskole og Roskilde Højskole

Nummer 55

Udgivet af

Arbejdernes Oplysningsforbund
i samråd med elevforeningerne

December 1960

Statens pædagogiske Studiesamling
København.

Redaktion: Esbjerg Højskoles Lærerkollegium. *Omslag:* Erling Juhl.

Redaktionens adresse: AOF, Nørre Farimagsgade 11, København K.

Reklametrykkeriet, Esbjerg

To større undersøgelser om folkeoplysning og højskolevirksomhed er blevet lagt frem til drøftelse i det forløbne år.

I begyndelsen af året offentliggjordes resultatet af den såkaldte »Slagelseundersøgelse«, der udgør første del af Dansk Folkeoplysnings Samråds forsøg på at gennemføre en dybtgående sociologisk undersøgelse af kulturmilieuet i en købstad og et landsogn, og i sommer forelå »Betænkning vedrørende Folkehøjskolen«, der søger at besvare det hovedspørgsmål, højskolekommissionen fik stillet ved sin nedsættelse i 1954: »Hvilket behov foreligger i det moderne samfund for den almenmenneskelige og medborgerlige undervisning, som folkehøjskolen kan give, og hvilke hindringer gør sig gældende for at imødekomme dette behov i størst muligt omfang?«

Undersøgelsesresultaterne har givet anledning til en livlig debat om folkeoplysningens vilkår og muligheder i det moderne samfund, og diskussionen har især beskæftiget sig med byernes »oplysningssituation« og med højskolernes manglende evne til at tiltrække byungdommen.

Vi har derfor ønsket med dette nummer af »Arbejderhøjskolen«, hvis redaktion har været overladt til Esbjerg Højskoles lærerkollegium, at give vort bidrag til denne debat.

Erling Jensen.

INDHOLDSFORTEGNELSE

<i>Velfærdsstat og folkeoplysning</i>	
Af statsminister <i>Viggo Kampmann</i>	5
<i>Oplysningsarbejdet og fremtiden</i>	
Af forretningsfører <i>Viggo Svane</i> , AOF	8
<i>Slagelse-undersøgelsen</i>	
Af direktør <i>Erik Hauerlev</i> , Statens Filmcentral	12
<i>Højskolen og ungdommen fra byerbuerne, et resumé af Højskolekommissionens betænkning</i>	
Af højskolelærer <i>Jørgen Birkegård</i> , Esbjerg	17
<i>Arbejderne og højskolen</i>	
Af højskolelærer <i>Ebbe Munk</i> , Esbjerg	20
SKOLERNE:	
<i>Roskilde Højskole 1959-60</i>	
Af forstander <i>Ib Koch-Olsen</i> , Roskilde	35
<i>Roskilde Højskoles Elevforening</i>	
Af <i>E. Kallenberg</i>	41
<i>Esbjerg Højskole 1959-60</i>	
Af højskolelærer <i>Ebbe Munk</i> , Esbjerg	45
<i>Esbjerg Højskoles Elevforening</i>	
Af <i>Hans Holm</i>	53

Velfærdsstat og folkeoplysning

I det emne, som Arbejderhøjskolen har bedt mig skrive en kort artikel om, »Velfærdsstat og folkeoplysning«, er to begreber af vidt forskellig alder og indhold stillet over for hinanden.

Folkeoplysningen – taget i dette ords videste betydning – er en frugt af de folkelige bevægelser, hvis udspring kan dateres til 1831, da indførelsen af rådgivende stænderforsamlinger fandt sted. Før dette år skete alle fremskridt »ovenfra«. Efter 1831, der betød et afgørende vendepunkt i Danmarks historiske udvikling, kom fremskridtene og initiativet »nedenfra«. De, der hidtil havde styret landet, havde ondt ved at vænne sig til de folkelige bevægelser og alt, hvad de stod for. Og det er uomtvisteligt, at borgerkongen, Frederik VI, med sine kendte ord: »– Ingen uden Vi alene kan være i Stand til at bedømme, hvad der er Folkets og Statens sande Gavn og Bedste«, gav anledning til den første politiske bevægelse i Danmark i 1835. Fra hver sin side belejrede bevægelserne enevældens fæstning, til den overgav sig i 1848. Vel siges det, at det var D. G. Monrad, der skrev grundloven i 1849. Man kunne lige så berettiget hævde, at det var de folkelige bevægelser – på hvis faner stod politisk frihed, social frihed, national frihed og religiøs frihed – der gjorde det muligt at gennemføre almindelig og lige valgret til begge rigsdagens ting og med alt, hvad det indebar af muligheder for det danske samfund politisk, socialt og kulturelt.

Skal man kort forsøge at udtrykke noget af det, der rummes i ordet »folkeoplysning«, kan det gøres ved at ligne det ved en bro, der bygges mellem håndens og åndens arbejdere, så man herigennem oplever det menneskelige fællesskab i vort demokrati.

Velfærdsstaten er et ord og et begreb, der er skabt af vor egen tid. Forresten finder jeg anledning til også her at understrege, at vi har et godt stykke vej igen, inden vi med fuld ret kan karakterisere Danmark som en velfærdsstat.

Det er almindelig bekendt, at ligesom folkeoplysning har vidt forskellige definitioner og aspekter, så findes der mange opfattelser af, hvad der skal forstås ved velfærdsstat. Karakteristisk er det, at det ikke er tilhængerne af en velfærdsstat, men dens modstandere, som har formet selve ordet »velfærdsstat«. Rent filologisk siger selve ordet os jo heller ikke meget. Og egentlig skulle det være en selvfølge, at alle måtte ønske det størst mulige velfærd, hvorfor man da også i højere grad må lægge vægt på, hvor meget staten som sådan skal bidrage hertil.

Skal der være nogen mening i diskussionen omkring velfærdsstaten og i en eventuel diskussion om velfærdsstat og folkeoplysning, så må ordet »velfærd« dog også tillægges en selvstændig betydning afvigende fra en velstandsudvikling i al almindelighed.

Almindeligvis kritiseres velfærdsstaten ud fra mange og vidt forskellige synspunkter. Ja, man kan vel stort set sige, at den er syndebuk for adskillige forhold i tiden, som man af den ene eller den anden grund er utilfreds med. Hele den konformitet og udjævning af leveformerne, som præger vor tid, fremhæves hyppigt som et resultat af den politik, der stræber mod en velfærdsstat, og når man her stiller velfærdsstaten over for folkeoplysningen, kan det måske tages som et udtryk for, at man enten mener, at folkeoplysningen i en velfærdsstat vil få endnu bedre muligheder, end den allerede har, eller at den vil blive stillet over for både usikkerhed og vanskeligheder.

Meget af den kritik, der rettes imod samfundsudviklingen, har ikke så stor sammenhæng med velfærdsstaten som med den tekniske udvikling i det hele taget. Når vi ser befolkningen, særlig i storbyen, i højere og højere grad leve en celletilværelse i hjem og på arbejde og i trafikmidler mellem disse to opholdssteder; når vi oplever, som her for nylig under olympiaden, at hele befolkningen ensrettet hængiver sig til samme betragtninger om en sportskamp, beror alt dette fortrinsvis på de tekniske fremskridt. Det er f. eks. fjernsynet og ikke velfærdsstaten, der har skabt forudsætningerne for denne ensretning i fritidsbeskæftigelse.

Efter min mening vil der være en god og sund forbindelse mellem velfærdsstat og folkeoplysning. For medtager vi under velfærdsstat-

politik en fælles indsats for videnskabelig og humanistisk forskning og på bred front en fælles indsats for, at befolkningen gennem bøgernes verden, gennem udvidet undervisning, ved kunst og teater og gennem radio og fjernsyn får muligheder for at stifte bekendtskab med folkeoplysning i ordets sande forstand, så har vi en langt større mulighed end nogensinde før for virkelig at interessere store grupper i disse dele. Når man, som det så ofte sker, peger på en rigere kulturel udvikling i ældre tid, glemmer man ofte, hvor snæver en kreds den var knyttet til. Guldalderdigterne blev kun udgivet i få hundrede eksemplarer. Det, der leveres gennem pressen, gennem højskolerne, gennem bibliotekerne, gennem radio og fjernsyn, er måske ikke altid den højeste kunst eller den højeste oplysning; men spørgsmålet er dog, om det, der gives, ikke er bedre end intet eller det, som den almindelige befolkning i ældre tid måtte søge til i deres fritid, om den havde en sådan.

En velfærdsstat har mange opgaver, men jeg tror, at en af de vigtigste og mest betydningsfulde er at skabe kvalitet over fritiden. Og det kan ske, hvis velfærdsstaten og folkeoplysningen trækker på samme hammel.

Hele vort lands undervisningsområde, og herunder selvsagt også folkeoplysningen i alle dens grene, står over for en udvikling, der ikke alene økonomisk vil kræve en ekstraordinær indsats, men vil kunne få uvurderlig betydning for de vilkår, hvorunder næste generation skal leve. Den tekniske udvikling drives frem af de store lande både i den vestlige og østlige verden med langt større økonomisk indsats end nogensinde tidligere. For Danmark er det afgørende, at vi kan følge med i denne udvikling og give dansk ungdom den bedst mulige udrustning med hensyn til viden og færdigheder. Den stærke tilstrømning af unge til alle undervisningsområder vidner om, at der er levende interesse herfor, og at man i stigende grad forstår, at en god uddannelse er den sikreste vej både til stabil beskæftigelse og højere levestandard og til en rigere menneskelig udvikling.

Og her kommer folkeoplysningen, hvis mål både var og er at fostre vidsynede, aktivt indstillede og dygtige medmennesker, som sætter sandheden over alt, ind i fremtidens billede. Folkeoplysning skal åbne menneskers sind og øjne og, som det engang er blevet sagt, give dem et kompas i hånden – en evigt dirrende uro, som fører til efterprøvelse.

Viggo Kampmann.

Oplysningsarbejdet og fremtiden

Den 3. november fejrede Esbjerg Højskole på festlig vis 50-årsdagen for det første hold vinterskole-elevens påbegyndelse af undervisningen. Begivenheden blev bl. a. markeret med udsendelse af et smukt, kortfattet festskrift, hvori tre af skolens tidligere forstandere: Julius Bomholt, Poul Hansen og Ivar Nørgaard skildrede skolens bevægede livshistorie i levende fortælleform fra I. P. Sundbos stolte pionering i 1910 gennem økonomiske kriser, to verdenskrige og fem års besættelse, sluttende med en omtale af den nuværende moderne skole og perspektivet for dens fremtidige opgaver i atomalderens indledende epoke. Denne beretning er imidlertid mere end historien om en skole. Den afspejler samtidig baggrunden for arbejderbevægelsens erkendelse af behovet for kundskabstilegnelse stigende i takt med en samfundsudvikling, vi som bevægelse ikke alene ønsker at følge med i, men også ønsker at være med til at forme gennem øget indflydelse og initiativ. For at magte denne opgave var det nødvendigt at sætte oplysningsarbejdet i system, og skolen i Esbjerg, som var en værdifuld begyndelse, skiftede karakter i 1928 fra at være en lokal institution til at blive et landsomfattende led under Arbejdernes Oplysningsforbund, der blev oprettet i 1924, karakteristisk nok samme år som Stauning dannede den første socialdemokratiske mindretalsregering. Et par år senere kom Roskilde Højskole til, og med de to skoler som faste støttepunkter udviklede arbejderoplysningen sig, fast forankret i arbejderbevægelsens livssyn, men smidig og elastisk overfor samfundsudviklingens omskiftelighed på det økonomiske såvel som det tekniske område, for skridt for skridt at føre frem mod den velfærdsstat, der nu tegner sig i horisonten.

Uden at fordybe mig i de mange detaljer, der knytter sig til folkeoplysningen, som den har formet sig for os gennem et halvt århundrede, skal det dog nævnes, at de større borgerlige partier udfolder en stærkt stigende aktivitet på dette felt som støtteforanstaltning til den politiske idéverden, der ligger bag deres virke, og dertil må føjes folkeoplysningens ændrede muligheder fra bogen og mødet som eneste hjælpekilde til de mere moderne former med radio og fjernsyn som centrale nydannelser.

Ud fra disse meget summariske grundbetragtninger er det vel naturligt at stille spørgsmålet, om arbejderbevægelsen fortsat har brug for at ofre tid, penge og kræfter på det oplysningsarbejde, AOF sætter i gang på vore højskoler, i studiekredse, aftenskoler og på anden måde i praktisk taget hver by og landsby landet over. Er det – som nogen tror – et rudiment fra tyverne, der har overlevet sig selv og nu trygt kan overlades til radio og fjernsyn, som serverer dette gode i form af dybfrossen, opvarmet viden direkte i lytternes og seernes lune stuer. Jeg vil gerne afgrænse mine bemærkninger til kun at omfatte dette spørgsmål. Der er næppe uenighed om, at samfundsmekanismen er blevet mere kompliceret siden 1924, og arbejderbevægelsens interesser om indflydelse på udviklingen er utvivlsomt vokset i den forløbne tid. Hvis vi derfor skal opretholde status quo, vil jeg gerne knytte følgende bemærkninger til forsøget på at skabe balance mellem debet- og creditsiderne på denne konto i arbejderbevægelsens regnskab.

Vi lever i et demokratisk samfund, hvis udviklede mekanisme består af et hav af små hjul, som griber ind i hinanden og kræver en friktionsfri rotationsrytme, hvis maskinen skal fungere tilfredsstillende. Det vil med andre ord sige, at hvert medlem af dette samfund må være rede til at stille sin viden og sine kræfter til rådighed for dette samfund som betaling for retten til at øve indflydelse. Jeg ser i dette tilfælde bort fra den lovgivende forsamling, som lønnes af staten, men også vore repræsentanter på tinge har brug for en forudgående skolingsproces, beroende på ulønnet slid i organisationsapparatet. For at understrege det demokratiske samfunds behov for aktiv medvirken må det være rigtigt at minde om loven om borgerligt ombud, som pålægger den enkelte borger pligter, bl. a. i forbindelse med kommunale tillidshverv, der kun i særlige tilfælde kan fraviges. Når dertil lægges vore selvfølgeligelige interesser i at sikre driften af vort eget organisationsapparat med tilhørende forgreninger til arbejds-

pladserne, hvor overenskomsterne skal udnyttes gennem kendskab til dere indhold om rettigheder og pligter, er det ikke svært at forstå, at dette at have løst sine manuelle opgaver på arbejdspladsen ikke giver dækning for den enkeltes forpligtelse overfor samfundet. Retten til at være medbestemmende på dette område er uløseligt forbundet med pligten til at følge med og skaffe sig viden om funktioner, der knytter sig til de tillidshverv, den enkelte påtager sig. Her er det, folkeoplysningen har sin ubestridelige eksistensberettigelse, al den stund selv en god skolegang ikke er i stand til at sikre muligheden for at følge udviklingen op. Det gælder ikke alene dem, der aktivt er med i det administrative arbejde, men også dem der ønsker at kende pligter og rettigheder med adgang til at kritisere formodede fejl.

Alle tillidshverv i såvel foreningslivet som i de folkevalgte råd stiller større og større krav om viden og indsigt, som kun kan tilegnes ved systematisk at følge tingene op. På alle områder appelleres der mere og mere til eksperternes medvirken, men selve grundtanken i demokratiets styreform ville blive rokket, såfremt det folkelige indslag i administrative organer opgiver at følge med. Dertil kommer en mærkbar tendens til at indrette flere og flere love som rammelove med deraf følgende muligheder for at tilpasse dem til de landsdelsvise, gruppevise eller fagvise opgaver, der skal løses. Sideløbende med denne udvikling af lovgivningens teknik og en naturlig konsekvens heraf er, at initiativet til lovenes praktisering i højere grad decentraliseres og overlades til de nedsatte råd og nævn. Et typisk eksempel herpå er lærlingeloven af 1953, hvor de godkendende myndigheder afventer de faglige udvalgs forslag bl. a. til dagskoler, undervisningsplaner og det ønskede materiale. Udebliver dette initiativ, går udviklingen i faget i stå. Rammelovssystemets princip har brudt med troen på, at alle lovbestemmelser skal dække hele feltet uden hensyn til forskellene i muligheder og behov, der kan variere fra Nordjylland til Bornholm. Murerens mørtelklat passer i ethvert hul, men lovparagraffer gør det ikke. Denne udvikling kræver, at vore repræsentanter er udrustet med kendskab til lovenes indhold og praktiske anvendelighed, og i sandhedens interesse må vi indrømme, at det knirker mange steder med at løse opgaverne, fordi vore repræsentanters viden ikke er tilstrækkelig. Det gælder i særdeleshed udnyttelsen af lovene af socialpolitisk karakter, særligt i forbindelse med oprettelse af børne- og ungdomsforanstaltninger.

Vort parti har gennem den sidste menneskealders dygtige lovgiv-

ningsarbejde sikret gennemførelsen af en række betydningsfulde love på dette område, men deres udnyttelse står i omvendt forhold til det eksisterende behov på grund af manglende opmærksomhed fra vore folks side. Derimod har andre befolkningsgrupper mange steder fuldstændig stjålet billedet og meget behændigt taget æren for de opnåede resultater. Skal disse åbenlyse mangler og fejl rettes, er det nødvendigt at skabe bedre informations- og oplysningsvirksomhed med direkte sigte på lovenes muligheder gennem et mere intimt samvirke mellem partiet, højskolerne og AOF. Den enkelte lovs værdi måles ikke ved dens udmærkede udformning på Christiansborg, men ved dens praktiske virkning i de befolkningskredse, den er bestemt for. Det er ganske vist kun et enkelt eksempel på folkeoplysningens nødvendighed, som sammen med et stigende behov kræver stigende kvalitet i såvel materiale som lærerkræfter og undervisningsformer.

I AOF arbejder vi ihærdigt med disse problemer for at sikre konstante resultater og skabe ny interesse om oplysningsarbejdet, som ikke kan undværes. De uhyre værdier, der ligger i fællesskabet og den frie meningsudveksling, er livsnerven i demokratiet sammen med den menneskelige kontakt, der herigennem opnås. Foreningslivets stagnation har antagelig direkte relation til den radio- og fjernsynspåvirkede tid, vi som overgangsfænomen må slide os igennem. Det ændrer sig utvivlsomt efterhånden, når fjernsynet har mistet nyhedsinteressen. Men tidens øgede muligheder for at anskaffe sig de nye tekniske vidundere rummer en fare for, at det enkelte hjem bliver en isoleret, selvforsynende filial af både den moderne forlystelseindustri og en form for kundskabsspredning, der kun kræver at lytte, se og akceptere. Bilerne overflødiggør familiens udnyttelse af kollektive trafikmidler og dermed det beskedne samvær med andre, der opnås her. Radio og fjernsyn løser andre opgaver, som før krævede kontakt med andre, og pauserne udnyttes til at opsamle og afspille koncentrerede optagelser fra plader og bånd. Alt findes inden for hjemmets fire vægge og i garagen ved siden af som virksomme næringsstoffer til alle former for egoisme, hvis fænomenet får lov til at udvikle sig. Folkeoplysningen er i denne forbindelse et antibiotica, der kan ændre billedet, selvom enkelte mikrober er resistente overfor påvirkning, men for at dette kan ske, må vi finde frem til en kombineret anvendelse af det nye vidunderværktøj og de hidtil kendte metoder.

Viggo Svane.

Slagelse-undersøgelsen

Når man går til læge, er det gerne i håb om at få bekræftet, at man ikke fejler noget – i hvert fald ikke noget alvorligt.

Når Dansk Folkeoplysnings Samråd for snart 10 år siden – lidt tøvende – indlod sig på at lade »oplysningssituationen« undersøge, var det velsagtens også i håb om (og måske tillige i troen på), at patienten ikke led af alvorlige sygdomme.

Vi har nu i snart et år haft første del af undersøgelsesresultaterne på bordet, men endnu har man ikke hørt meget om, hvordan folkeoplyserne tolker den stillede diagnose. Tilbageholdenheden kan ikke skyldes, at undersøgelsen mangler interessante enkeltheder; tværtimod er der et væld af dem.

Det, man nu har fået, er resultatet af et stykke anvendt samfundsvidenskab. Sociologisk forskning kan i følge sagens natur ikke være nogen eksakt videnskabelig disciplin. Man undersøger noget, der »bevæger« sig og ændres under selve undersøgelsen. Arbejdsmetoden hviler på, at man på forhånd opstiller nogle arbejdshypoteser, som så gennem undersøgelsen bekræftes eller afkræftes. Man gennemprøver omhyggeligt de spørgsmål, man ønsker besvaret, for så vidt muligt at nå frem til formuleringer, der giver de adspurgte lige store muligheder for at bekræfte eller afkræfte de opstillede arbejdshypoteser.

Det må, selv når der er gjort indrømmelser for den fejlmargen, som en sådan undersøgelsesform indebærer, være af uvurderlig nytte for alle folkeoplysere, at denne undersøgelse er blevet foretaget.

Folkeoplyserne har i mange år kunnet ride på efterdønningerne af en fornem oplysningstradition. Højskolen blev arnested og smedie for bøndernes politiske og økonomiske rejsning i sidste århundrede;

aftenskoler og arbejderoplysning løftestang for en militant arbejderbevægelse i den første trediedel af vort eget århundrede.

Dengang behøvede man ikke at spekulere over motiver og virkninger ved tilrettelægningen af sit oplysningsarbejde. – Det gav sig selv.

I dag er situationen en anden. Vi lever økonomisk og socialt i det såkaldte velfærdssamfund, og uanset hvad man vil lægge i dette begreb, så kan en social indignation ikke være drivfjeder i et folkeligt oplysningsarbejde i 1960'erne. At der af den grund ikke skulle være mindst lige så stort behov – og lige så store muligheder – for at gøre en oplysningsmæssig indsats i dag og i fremtiden, er der til gengæld ikke noget, der tyder på. Man må blot tage pejling af den nuværende position; og det er her, den af samrådet foranstaltede undersøgelse kan få sin store betydning, hvis man da vel at mærke vil anvende den, sådan som det er tiltænkt.

Undersøgelsen blev tilrettelagt ud fra det grundsynspunkt, at vi i dag lever i et samfund, der er væsensforskelligt fra det, hvori de nu klassiske former for oplysningsarbejde blev til. Arbejdstiden er blevet kortere, det tunge kropslige slid reduceret til et minimum; der er hos de store befolkningsgrupper i dag økonomiske muligheder for at udnytte fritiden, og til forskel fra tidligere har folkeoplysningen en konkurrent: den pågående kommercielle fritidsindustri med dertil hørende massekommunikationsmidler.

I denne nye situation kan man ikke forvente, at gamle oplysnings-traditioner fortsat vil være bæredygtige. End ikke de smukkeste statistiktal fra oplysningsorganisationernes årsberetninger kan give et tilfredsstillende grundlag for en bedømmelse af, i hvilket omfang oplysningstilbudene opfylder de behov, der måtte være i befolkningen.

Slagelse-undersøgelsen afdækker mange interessante enkeltheder om motiver og tilskyndelser til at deltage i oplysningsarbejde – både med positivt og med negativt fortegn. Den bekræfter i nogle tilfælde og afkræfter i andre, (og det er lige vigtigt at få begge dele konstateret), hvad folkeoplysningens organisationer *forfølger* er rigtigt eller forkert. Måske er det undersøgelsens vigtigste mission, at den i en lang række tilfælde har været i stand til at erstatte tro med viden.

Undersøgelsen har derimod ikke haft til formål at munde ud i anvisninger på, hvorledes 1960'ernes oplysningsvirksomhed skal tilrettelægges og gennemføres, for at denne virksomhed kan passe ind i det enkelte menneskes og i det moderne samfunds nuværende situa-

tion. Det må overlades til folkeoplyserne selv at drage deres slutninger af underøgelsesmaterialet.

Ved en undersøgelse, som den her foreliggende, er det af lige stor interesse at få oplysning om den gruppe mennesker, der deltager i oplysningsarbejde, som om den gruppe, der ikke deltager. Derfor stillede man de samme spørgsmål til et repræsentativt udsnit af hele Slagelse bys befolkning.

Besvarelsenerne af disse spørgsmål peger i retning af, (hvad i øvrigt også andre sociologiske undersøgelser synes at bekræfte), at oplysningsarbejdets klientel hører til de mest aktive i befolkningen således forstået, at dersom mennesker er oplysningsmæssigt aktive, er de også aktive på en række andre områder. Det kan give holdepunkt for den antagelse, at befolkningen kan opdeles i to grupper: én der er aktiv på en lang række områder, og en anden der stort set er passiv på næsten alle områder.

Undersøgelsen synes desuden at vise, at den aktive gruppe igen kan deles i to undergrupper. Den ene bestående af dem, der er optaget af de samfundsmæssige anliggender, er medlem af flere bestyrelser og i øvrigt er med, hvor afgørelser træffes. Deres oplysningsmæssige interesser synes imidlertid stort set at være begrænset til deres samfundsmæssige gøremål, og de følger ofte meget lidt med på andre gebeter, som f. eks. kunst, litteratur, musik m. v. Dette er på den anden side de interesser, som den anden aktive gruppe er levende optaget af. Til gengæld synes disse interesser kun i begrænset omfang at kunne forenes med aktiv interesse for det sociale liv, hvorfor denne gruppe lever relativt isoleret og kun har ringe indflydelse på samfundsudviklingen.

Hvis denne analyse også har relevans til situationen i arbejderbevægelsen, var det nok værd at overveje, hvad der oplysningsmæssigt kan gøres for at bygge bro over kløften. Måtte det lykkes, vil man formentlig også nå frem til, at et kommende partiprogram integrerer kulturbestræbelserne i stedet for at sammenfatte dem i et appendix.

Man hører ofte den antagelse fremsat, at den længere skolegang og den mere effektive undervisning vil virke hæmmende på voksenoplysningen. Ved den nu foretagne undersøgelse får man ikke denne formodning bekræftet. Forholdet synes at være lige omvendt. Medens 14 pct. af befolkningsudsnittet i Slagelse havde haft en skolegang på 9 år eller mere, var procenten for oplysningsklientellet 37. Dette peger i retning af, at en grundigere skoleuddannelse fremmer

social og kulturel aktivitet hos den enkelte. Det kan også tolkes derhen, at oplysningsarbejdets mere faste klientel fortrinsvis rekrutteres fra den trediedel af befolkningen, der står intelligensmæssigt bedst udrustet. Heri ligger både en inspiration og en udfordring. Det er på den ene side opmuntrende at få konstateret, at folkeoplysningen kan tiltrække de begavede og aktive. På den anden side ligger udfordringen i, at man formentlig må betræde nye veje for at tiltrække de mindre aktive og dem, der ikke har fået den lange skoleuddannelse. Denne udfordring retter sig vel ikke mindst til arbejderoplysningen, der må have en særlig interesse i at aktivisere de befolkningsgrupper, der ikke har fået en videregående skoleuddannelse.

Mens oplysningsarbejdet i tidligere tid tiltrak langt flere mænd end kvinder, er forholdet i dag omvendt. Slagelses befolkning fordeles sig med omtrent lige mange hun- og hankønsvæsener; dog således at 53 pct. er kvinder og 47 pct. mænd. Hvis vi ser på oplysningsklientellet, viser det sig, at 65 pct. af deltagerne er kvinder, og 35 pct. mænd. Sagt på en anden måde, er der omtrent dobbelt så mange kvinder som mænd, der deltager i aftenskoleundervisning, går i studiekredse o. s. v.

Ud fra et emancipationssynspunkt må det være meget glædeligt at konstatere denne store oplysningsmæssige interesse hos kvinderne. Men, uden at det behøvede at få virkning i nedadgående retning på det absolutte antal kvinder, der deltager i oplysningsarbejdet, var det formentlig samfundsmæssigt set meget ønskeligt at bringe procenttallene for oplysningsklientellet mere i harmoni med kønsfordelingen i befolkningen.

Det hævdes, og med rette, at vi stadig lever i et mandssamfund, for så vidt som der sidder langt flere mænd end kvinder i de forsamlinger, der træffer afgørelserne i det folkestyrede Danmark. I den situation kan det langt fra være ideelt, at mændene i så uforholdsmæssigt ringe omfang, som tilfældet er, er at finde de steder, hvor kundskaberne suppleres, og erkendelsesgrundlaget udvides.

Da undersøgelsen i Slagelse blev påbegyndt, var fjernsynet ikke så dominerende en fritidsfaktor, som det er i dag. TVs nuværende indflydelse på deltagelsen i oplysningsarbejdet får vi derfor ikke meget at vide om. Forhåbentlig vil en supplerende undersøgelse belyse dette. Stikprøvevis har man dog senere forsøgt at få lidt kendskab til forholdet, og – med al reservation med hensyn til denne oplysnings holdbarhed – synes fjernsynet ikke at have de lammende virkninger,

som nogle oplysningsfolk påstår. Måske kan man vente, at konkurrencen, hvis dette udtryk overhovedet kan anvendes, vil blive alvorligere, efterhånden som TV-sendetiden bliver længere, og udsendelseskvaliteten forbedres.

Uanset hvad TV, radio, film og øvrige massekommunikationsmidler nu og i fremtiden kan friste med, har folkeoplysningen dog flere, store trumfkort på hånden: den personlige kontakt, samværet og det aktiviserende moment. Der er i Slagelse-undersøgelsen ingen holdpunkter for den antagelse, at behovene for kontakt, samvær og aktivitet skulle blive svækket af massekommunikationsmidlerne. Tværtimod er der noget, der tyder på, at de stimuleres af TV, radio og film. Dertil kommer, at en række udfoldelsesmuligheder, der tidligere eksisterede, helt bortskæres – eller kun vanskeligt kan realiseres – i det i social og teknisk henseende mere perfekte samfund, som vi er på vej ind i. Også den situation må folkeoplysningen indrette sin virksomhed efter, hvad Slagelse-undersøgelsen ligeledes fortæller om.

Alt peger således i retning af, at der er rigeligt med muligheder for det folkeoplysende arbejde. Mest kontant fremgår det af følgende lille enkelthed: 11 pct. af Slagelse bys befolkning deltog i de former for oplysningsarbejde, som undersøgelsen omfattede. 23 pct. angav, at de ville være interesseret i at deltage næste år, d. v. s. at der teoretisk set skulle være umiddelbare betingelser for en fordobling af oplysningsklientellet. Man kunne fristes til at foreslå, at oplysningsorganisationerne i fællesskab foretog en »markedsanalyse« for at finde frem til, hvordan man får de næste 11–12 pct. i tale.

Erik Hauerslev.

EFTERSKRIFT

Slagelse-undersøgelsen, som den populært kaldes, er langt fra afsluttet. Den opgave, som Dansk Folkeoplysnings Samråd har sat sig, er »at gennemføre en dybtgående, sociologisk undersøgelse af kulturmilieuet i en købstad og et landsogn«. Købstadsundersøgelsen (i Slagelse) er ikke helt tilendebragt, og til undersøgelsen i landsognet er kun forberedelserne truffet. Tempoet i undersøgelserne har i høj grad været bestemt af de økonomiske midler, samrådet har formået at fremskaffe til formålet. Størstedelen af beløbet er stillet til rådighed af videnskabsfonden. De hidtil givne bevillinger er helt opbrugt, og en ansøgning om ny bevilling til igangsættelse af undersøgelsen i landsognet ligger i øjeblikket hos videnskabsfonden. *E. H.*

Højskolen og ungdommen fra byerhvervene

Et kort resumé af Højskolekommissionens betænkning, 3. afsnit

Den statistiske undersøgelse over højskoleeleverne, som kommissionen lod foretage i 1955, viste klart, at de unge fra byerne kun i ringe omfang søgte højskolerne. I kommissionsbetænkningens 3. afsnit tages dette spørgsmål op til nærmere undersøgelse.

Forholdet kan – i følge kommissionens opfattelse – dels skyldes, at højskolen kun på enkelte områder (børnehavelærerindeuddannelsen og andre) har været i stand til at dække noget *fagligt* uddannelsesbehov hos byungdommen, og dels at byungdommen kun har lidt eller intet kendskab til, hvad en højskole er.

Det, højskolen kan give den unge, er først og fremmest en opfriskning af de elementære skolekundskaber og visse almene kundskaber inden for fag, som kun i begrænset omfang har kunnet behandles i børneskolen, samt en støtte til den unges personlige udvikling. Dette arbejde vanskeliggøres imidlertid af højskolens traditionelle tilknytning til landbokredse, hvilket betegnes som en svaghed for højskolen selv, da der efter kommissionens mening var mange af de undervisningsbehov, byungdommen har, der kunne tilfredsstilles af højskolen. Dette gælder måske i særlig grad behovet for en opdragelse til samarbejde.

Heller ikke de unges forældre eller arbejdsgivere har nogen større forståelse for højskoletanken, hvilket måske blandt andet hænger sammen med, at en stor del af de unge, der *kommer* på højskole, er

mere eller mindre utilfredse med deres arbejde og betragter højskolen som en overgang til et erhvervsskifte.

For at nærme højskole og erhvervsliv til hinanden forslås, at der etableres kontakt mellem højskoleverdenens organisationer, de faglige organisationer og erhvervslivet, dels med henblik på kurser hvor højskolefolk kunne møde erhvervene, og dels møder eller kurser hvor erhvervene præsenteredes for højskolen.

Også de praktiske vanskeligheder for de unge fra byerne omtales. For lærlingen, der lige efter afslutningen af læretiden kommer ind som soldat, vil der efter militærtidens afslutning, på trods af gode tilskudsmuligheder være stærkt behov for at komme i arbejde igen, således at den gunstigste tid for et ophold forpasses. Også ansættelsesformerne i byerhvervene frembyder vanskeligheder. I modsætning til hvad tilfældet er indenfor landboerhvervene, er det i byerne mere almindeligt at man bliver længe i samme plads. Den unge må derfor se risikoen for at miste et godt arbejde i øjnene, ligesom muligheden af en arbejdsløshedperiode umiddelbart efter højskoleopholdet er stor.

Med henblik på disse forhold har udvalget forsøgt ved henvendelse til lærlingerådet at opnå tilladelse til, at unge kunne afbryde deres læretid for at tage på højskole et antal måneder. Rådet har ikke kunnet give nogen almindelig dispensationsordning; men har erklæret sig villige til at tage eventuelle andragender om afbrydelse af læretiden med henblik på deltagelse i et højskoleophold op til velvillig behandling.

Specielt med henblik på unge befalingsmænd har udvalget henvendt sig til forsvarsministeren om muligheden for at lade sådanne deltage i almindelige højskolekurser. Ministeriet har svaret positivt herpå med hensyn til visse arter af befalingsmænd, såfremt personalsituationen tillader det.

Andre praktiske vanskeligheder frembyder højskolernes traditionelle *kursustider*, der for det meste er tilrettelagt med henblik på landbougdommens forhold, mens de ikke i samme grad svarer til alle former for byerhvervs rytme.

Endelig berøres spørgsmålet om evt. ændringer i højskolernes undervisningsplaner, så disse blev mere milieu-nære for byungdommen og kom til at berøre byens og arbejdspladsens forhold. I denne forbindelse nævnes det arbejde, der har været gjort på Roskilde og Esbjerg højskoler med sådanne fag – under fuld bibeholdelse af højskolepræget. Til belysning af dette problem har højskoleforstander

Johs. Novrup udarbejdet et forslag til en undervisningsplan af den nævnte art. Det understreges dog til sidst, at en sådan nyorientering ikke måtte undlade at tage hensyn til højskolernes almindelige klientel. Man bør ikke gå over i den anden grøft og kun interessere sig for byproblemer. Netop som en folkehøjskole, der samler unge fra alle dele af samfundet, har højskolen mulighed for at øve sin største indsats.

Såvidt højskolekommissionen. Men hvilke konsekvenser vil betænkningen få i praksis?

ibj.

Esbjerg Højskoles familiekursus 1961:

VERDEN OG VI

2.—7. juli og 16.—29. juli 1960

Tilmeldingen begynder 1. januar 1961

Skriv efter nærmere oplysninger

Arbejderne og højskolen

GRUNDTVIGS HØJSKOLEIDÉ

Folkestyre kræver folkeoplysning. Det ser vi kun alt for tydeligt i udviklingslandene. Grundtvig så det allerede for 130 år siden, da han udkastede tanken om folkets højskole i Soer (Sorø). Vort demokrati stod da foran sin spæde begyndelse med de rådgivende stænderforsamlinger (allerede i 1848 skulle det springe ud i fuld blomst med junigrundloven). Skoleloven af 1814 var en nødvendig forudsætning, men ikke tilstrækkelig. Skolen i Soer skulle være en skole for voksne, i første omgang for folkets repræsentanter i kommunalråd og på tinge, men Grundtvig udvidede snart målsætningen. Hvorfor skulle ikke også det øvrige folk have adgang til en sådan oplysning?

Højskolen skulle udvikle eleverne til modne mennesker, til »due-lige borgere«. Grundtvig havde et klart blik for, at dette ikke nås ved kundskaber alene. Dertil havde han set for mange tørre akademikere. Han havde selv været én af dem. Nu ønskede han at skabe en skole, hvor kundskaberne *ikke* – som i »den sorte skole« – blev givet til eksamensbrug, men til brug for livet, den enkeltes og samfundets. Eleverne skulle vækkes til live (som han selv var blevet det på Ege-lykke), så at de oplevede verdensdramaet i sig og omkring sig. Midlet hertil skulle være det levende ord, »som kommer fra hjertet og går til hjertet«, d. v. s. den beåndede tale og samtale. Grundtvig havde oplevet det levende ord, da han fulgte fætterten *Henrik Steffens* forelæsninger på Ehlers kollegium 1802–03. Da Steffens en dag havde glemmt manuskriptet hjemme og talte frit ud, blev tilhørerne revet med og forstod. Talen blev levende.

Højskolen skulle være, hvad vi i dag kalder en medborgerskole, med hovedfagene: modersmålskundskab, historie, geografi, statistik,

jura og forfatningsret. Grundtvig medtog ikke kristendomskundskab i timeplanen. Det fag ville han overlade til særlige kirkeskoler ud fra tanken: menneske først, så kristen.

Det skulle være en kostskole. På Valkendorfs kollegium og ved engelske universiteter havde Grundtvig erfaret, hvor udviklende og inspirerende det daglige samvær med studiefæller kan være. Tillige ville det fremme Grundtvigs højeste ønske for det danske folk: *den lige værdighed i borg og hytte*. Gennem det daglige samvær skulle elever fra forskellige befolkningsklasser lære at forstå hinanden og at respektere hinanden som lige værdige mennesker.

DEN KOLDSKE HØJSKOLE

Men, skolen i Soer blev aldrig til noget. I 1857 åbnede Kristen Kold sin højskole på Ryslinge Mark. Han ville vække de unge til et kristent og nationalt liv ved at fortælle dem om »Guds kærlighed og Danmarks lykke«. Det blev den koldske højskole, der sejrede, d. v. s. en *kristelig, national bondehøjskole* med eftertryk på alle tre dele. Det folkelige sigte, kostskoleformen og den mundtlige undervisningsform havde den fælles med Grundtvigs højskoleplan, og han fulgte da også de koldske skoler med stor sympati.

Med de bestående klasseforskelle *måtte* højskolen blive en ren bondehøjskole. På dette tidspunkt ville man ikke kunne få akademikere og forretningsfolk til at dele skolebænk og værelse med »tarvelige« bønder. Forskellen mellem »borg og hytte« måtte udjævnes, før noget sådant kunne ske.

Det *måtte* vel også blive en kristen skole. Det bestående kulturgrundlag, åndslivet i landsbyen, var jo kristent. Det skal bemærkes, at højskolepionererne – i modsætning til de fleste andre kristne – tog kristendommen alvorligt. Efter evangeliet er jo alle mennesker lige meget værd for Gud, uanset race, klasse, nationalitet eller intelligens. Med den overbevisning drog unge teologer ud for at holde højskole med bønderkarlene og deles deres tarvelige kår, ofte med risiko for at sætte alt hvad de ejede over styr. Disse læreres åbenhed og lyssyn har sikkert bidraget til at nedbryde bøndernes indbyrdes mistænk-somhed og til at skabe den tillid og gode vilje, der var nødvendig, for at andelsbevægelsen kunne blive til.

Efter 1864 og i endnu højere grad efter 1870 tog højskolebevægelsen fart. Bøndernes stigende velstand har bidraget hertil. Tillige deres

samling mod *Estrups* udemokratiske godsejerstyre (dog var der senere en meget betydelig del af højskolefolkene, som gik ind for forlig med Estrup).

HØJSKOLERNES SAMMENSTØD MED RADIKALISMEN OG SOCIALISMEN I BYERNE

Efter 1870 foregik der en rivende udvikling i byerne. Industrialiseringen, anvendelsen af maskiner og fabriksdrift tog fart, og byerne voksede stærkt. Arbejderne begyndte at organisere sig under de røde faner. Og med sine forelæsninger på Københavns universitet i 1871 åbnede den unge *Georg Brandes* vinduerne for de nye, radikale kulturstrømninger i Europa. Europæerne, som han og hans følge kaldtes, ønskede at sætte problemerne under debat. Nationalfølelsen, kristendommen, det politiske styre, seksualmoralen, kvindens stilling, ja alle de bestående vedtægter måtte stå for skud. »Hvad det gælder om, er menneskeåndens revolterende,« skrev digteren *Henrik Ipsen* i 1870 til Brandes, »og der skal De være én af dem, der går i spidsen.« Vennen *I. P. Jakobsen* oversatte 1872–73 *Darwins* Arternes oprindelse, hvorefter menneskene nedstammer fra dyrene, og i romanen *Niels Lyhne* skildrede *Jakobsen* et menneske, der langsomt vinder mod og styrke til at dø som fritænder.

Radikalernes revolutionære, kritisk-videnskabelige livssyn vandt – meget forståeligt – en helt anden tilslutning hos arbejderne, end folkehøjskolernes forkyndelse. Folkehøjskolen ville bekræfte de unge i troen, den kristne og nationale. Arbejderne ønskede, som »europæerne«, at sætte det bestående under debat, og de var internationalister (det har ikke mindst givet sig udslag i det skandinaviske samarbejde).

Da *Falkenstjerne* forsøgte at oprette en højskole i København, stødte de to livssyn uhjælpeligt sammen. Hvilken værdi havde de dråber af videnskabens hav, arbejderne kunne opsamle, mod det livsens vand, folkehøjskolen kunne give dem? En arbejder svarede, at en dråbe af videnskabens hav var mere værd end en halv bajer af *Falkenstjernes* livsens vand. En halvflad vittighed af den slags, man må kunne give igen på, hvis man har med en arbejderforsamling at gøre, men bagved lå den kendsgerning, at folkehøjskolerne ikke talte byens sprog. Det var – meget forenklet sagt – en landsbykultur, de havde at byde på – en forfinet landsbykultur – og det gælder efter mit skøn også nogle af højskolerne i dag. Kun *Borups* højskole kunne klare sig i København. Han annoncerede den som »videregående un-

dervisning for ikke-studerede damer og herrer«. Det var byens sprog. Dengang.

Også inden for højskolernes egne mure stødte de to kulturer sammen. På folkehøjskolens højborg, Askov, sammenkaldte *Ludvig Schrøder* i 1880 til et møde med følgende dagsorden: *Hvad skal vi gøre for at forebygge, at fritænkernes bøger bliver læst af den ungdom, vi har indflydele på?* Schrøder mente, at man måtte give de unge noget andet og bedre i stedet og anbefalede en lille bog, han havde skrevet om præsten *Mads Melbye*. Den har dog ikke stået sig i konkurrencen med I. P. Jacobsen.

Missionsmændene bandede radikalerne ned i det sorteste helvede og gør det stadig. Grundtvigianerne forsøgte i stedet at liste uden om dem, men uden held. På Askov samlede den unge *Jeppé Aakjær* (1888) sine medelever i et lokale uden for skolen, hvor de diskuterede Darwinisme, fuld grundskyld – vistnok også socialisme – og andre emner, som de mente blev forbigået i undervisningen. Resultatet blev, at forstanderen udsendte et cirkulære til de kommende vinterelever om, at de skulle meddele det i forvejen, hvis de havde en anden grundanskuelse end skolens. I så fald måtte de ikke agitere for deres meninger, da det ville forstyrre undervisningens rolige gang. Det gamle grundtvigske slagord: *Frihed for Loke såvel som for Thor*, var ikke nævnt i cirkulæret.

BROBYGGERE

Kun et par grundtvigianere, *Waldemar Brücker* og *Morten Pontoppidan*, protesterede mod højskolernes forsøg på at tie den nye tid ihjel. Men flere fulgte efter. Det var bondestudenter, der havde siddet foran Brandes kateder og haft deres gang i Studentersamfundet. Brandes' ildfulde, på samme tid kritiske og begejstrede ånd, hans lidenskab for åndsfriheden og sandheden, havde betaget dem. Men de var selv positivt indstillede overfor kristendommen, som jo blev sat under debat, og navnlig savnede de hos radikalerne, der for en stor del var individualister og åndsaristokrater, sansen for det folkelige og for fællesskabet. Danmark udslettes, siger f. eks. Brandes i et foredrag fra 1894, på det samme tidspunkt, hvor bønderne i fællesskab gennem andelsbevægelsen havde fuldbyrdet det danske landbrugs omlægning.

Min far, *Ejnar Munk*, som var blandt de nævnte bondestudenter, anfører i et iøvrigt sympatiserende essay om I. P. Jacobsen fra 1920,

at Jacobsens romanfigurer *måtte* blive ensomme ifølge forfatterens grundsyn. For Jacobsen gjaldt Darwins kampen for tilværelsen, alles kamp mod alle, også på det åndelige område. Han ville skildre den personlige udvikling som »én eller flere personers kamp mod det, der er til for at være til på sin egen måde«. Min far mener i artiklen, at dette grundsyn er alt for ensidigt. Nok er vi bestemt af en egoistisk selvhævdelsestrang, men den mildnes af et andet princip, fællesskabets, som ytrer sig i kammeratskabet i arbejdet for fælles materielle og åndelige interesser (arbejdernes kamp for tilværelsen har jo netop bygget på solidariteten, sammenholdet). Dertil mener min far, at et menneskes udvikling ikke blot forgår i ensomhed, men nok så meget i samspil og samfund med andre.

Man forstår, at for de nævnte bondestuderter kom brandesianismen og grundtvigianismen til at stå som forvaltere af hver sin halvdel af sandheden. Nogle af dem blev senere højskolefolk, men med et kritisk øre for mislydene i den megen bragesnak og hjertetale, der udflød fra højskolernes talerstole, der i øvrigt var store som huse. For disse mennesker blev det afgørende at bygge bro mellem de to kulturretninger, d.v.s. mellem land og by. Den højskole, de gik ind for, havde derfor mere lighed med den af Grundtvig foreslåede medborgerskole end med de bestående koldske bondehøjskoler.

I 1907 åbnede *Thomas Bredsdorf* Roskilde Højskole med det formål også at få elever fra byen. Højskoleforstander *Tormod Jørgensen* i Høng havde de samme tanker og oprettede i 1916 en »udvidet afdeling«, som min far, tilskyndet af Bredsdorf, blev forstander for. Den højt kvalificerede lærerstab var sammensat af folk fra alle partier. Det gjaldt fuldt ud fra 1922, da den unge begavede og arbejdsivrige socialdemokrat *Oluf Bertolt* blev ansat som lærer.

Land og by skulle mødes. Tormod Jørgensen skriver i årsskriftet – efter en oversigt over erhvervsudviklingen – at bønderne må se i øjnene, at de kommer til at udgøre en faldende andel af befolkningen. De må finde frem til en mere positiv holdning til arbejderbevægelsen, som vil blive en samfundsmagt, hvad enten bønderne ønsker det eller ej.

Skolen dyrkede ikke kun det levende ord, men lagde også vægt på, at eleverne skulle trænes i bøgernes brug og lære videnskabelig metode. Professorer fra Københavns universitet var gæsteforelæsere.

Men redaktøren af egnens almægtige venstreblad, selv gammel grundtvigianer, blev vred på skolen, især efter at den havde ansat

den »røde« Bertolt, og bladet advarede bønderne mod at sende deres sønner og døtre derhen. Tormod Jørgensen, der var radikal fra top til tå, var heller ikke ligefrem diplomatisk, når han udtalte sig om politik.

Eleverne var glade for at gå på skolen, og der herskede et enestående godt kammeratskab indenfor lærerstaben, men skolen var forud for sin tid og kunne ikke klare den modvind, den var ude for. I 1925 måtte den lukke. Tormod Jørgensen, der ejede det meste af skolen, fortæller i årsskriftet, at han havde valget mellem at fortsætte uden Bertolt eller at sælge skolen til husmandsbevægelsen. Han var et åndsmenneske, der ikke ville gå på akkord om det fri ord. Derfor solgte han.

Også Roskilde Højskole, hvor socialdemokraten *Frode Kristensen* var blevet ansat som lærer, måtte indstille forsøget. I 1930 blev den overtaget af arbejderbevægelsen, ledsaget af en hjertegribende sørgemusik i de traditionelle højskolekredse.

Men Tormod Jørgensen havde haft ret i sin spådom. Bønderne blev færre. I dag er kun halvdelen af højskolernes elever sønner eller døtre af selvstændige landmænd, og det gælder – stort set – at det er de skoler, der også har byelever, der har fremgang. Derfor er også de tidligere bondehøjskoler blevet interesseret i at få byelever. Endvidere er spændingen mellem land og by blevet mindre både politisk og kulturelt. Den tekniske udvikling: motoriseringen, filmen, radioen og især fjernsynet tjener formentlig også til at udjævne forskellene i kulturmønstret. Jeg tror, at større konformitet *mellem* befolkningsklasserne og mindre konformitet (d.v.s. større tolerance overfor afvigelser) *indenfor* den enkelte klasse, vil være ønskelig. Og lidt nærmere idealet: et klasseløst samfund for frie mennesker.

Det er da også et glædeligt tegn, at der efter krigen er dukket nye højskoler op, der direkte sigter på et møde mellem land og by. Først Krogerup Højskole, siden Magleås og på det sidste Båring Højskole på Fyn med det sympatiske unge forstanderpar *Johs. og Jytte Engberg*.

Den betænkning om folkehøjskolen, der lige er udkommet, og som er anledningen til denne artikel, beskæftiger sig netop med, hvordan folkehøjskolerne skal få byerne i tale. I det følgende skal jeg omtale den gren af folkehøjskolen, der i særlig grad har haft med byungdom at gøre, nemlig arbejderhøjskolen.

ARBEJDERHØJSKOLERNE

Indenfor arbejderbevægelsen havde man tidligt blik for, hvad højskolerne havde betydet for bøndernes politiske og økonomiske rejsning. Nogle af lederne havde selv været på højskole og følte sig på mange måder tiltalt af højskoleformen: den jævne og kammeratlige omgangstone, fællesskabet og sangen. Men undervisningen tilfredsstillende ikke arbejderne særlige behov. Medens bondehøjskolerne var kristeligt nationale, var arbejderkulturen socialt og internationalt orienteret. Der opstod derfor ønsker om, at arbejderne selv skulle bygge højskoler. Da den første arbejderhøjskole blev planlagt, var meningerne delte. Skulle det være en agitatorskole eller en bred højskole med den svenske arbejderhøjskole som mønster? Da Esbjerg Højskole blev åbnet i 1910, var det den brede skole, der havde sejret.

I 1924 oprettedes, også med Sverige som mønster, Arbejdernes Oplysningsforbund, som organiserede et højskolearbejde på aftenskolegrundlag og tilvejebragte det nødvendige bogmateriale. Arbejderhøjskolerne er meget nært knyttet til AOF, som er repræsenteret i begge højskolars bestyrelse.

I 1930 overtog arbejderbevægelsen Roskilde Højskole og udnævnte til forstander den uforglemmelige *Hjalmar Gammelgård*, der mere end nogen anden har inspireret arbejderhøjskolen, som den er i dag. Hans liv var et eksempel på den humanisme, vi gerne vil gå ind for, og da dette livssyn ofte bliver mistænkeliggjort med betegnelser som pladder, tandløs og naiv fremskridtstro, skal jeg i forbifarten skrive et par ord om Gammelgårds personlighed.

Hans inspirationskilde var en ganske udtømmelig interesse for mennesker. Når han forventningsfuldt smilende så på en elev, *måtte* denne tale. Han var ikke en naiv fremskridtoptimist, så lidt som alle andre, der arbejder for fremskridtet her og nu. »Optimisme kan være en forbrydelse,« sagde han i anledning af en bladkampagne i årene før krigen, hvor et emblem med »Vipti, vupti, optimist« blev lanceret. Siden Rathnau blev myrdet af nationalisterne i Tyskland i 1924, havde han frygtet den udvikling, tingene tog. »Jeg er hverken optimist eller pessimist. Det må afhænge af situationen. Jeg er realist.« Men hvad angik det enkelte menneske, troede han på *Skjoldborgs* ord om, at der bor en stodder og en konge i enhver. Det kommer an på, hvem man kalder på. Den 9. april ringede han til den lokale garnison. De var 90 mænd, der stod til rådighed. Kursusfore-

dragene blev nu til fortrolige orienteringer, og da tiden kom, indtrådte Gammelgård i modstandsbevægelsens byledelse. Og førte i øvrigt uforstyrret skolen videre. Han spillede de forskellige magter, der ville beslaglægge skolen, ud mod hinanden. »Sådan kan De ikke tale til en officer i den tyske værnemagt,« råbte en tysk oberst. »Hr. officer, kender De ikke Goethes ord: sich wehren ist sich zu ehren« (at værge sig tjener til ens ære). Mod krigens slutning rykkede flygtninge ind på skolen, mest østtyske landarbejdere. Gammelgård førte uforstyrret sin skole videre. Han holdt højskole med dem og hjalp dem at organisere råd og udvalg. Ved afslutningen før afrejsen sang de for ham den gamle antinazistiske frihedssang: Die gedanken sind frei. Da stod han med tårer i øjnene. Skolen blev, som den eneste, efterladt skuret, skrubbet og ren. Se, det var et stykke praktisk humanisme!

Efter krigen arbejdede Gammelgård ivrigt for at få ændret den forestilling fra 1930'erne, at et højskoleophold er en arbejdsløshedsforanstaltning. I stedet måtte fagforbundene give tilskud. Nogle forbund er gået ind for tanken, ikke mindst smedenes og arbejdsmændenes, og den højskolefond, der er oprettet af L. O. (De samvirkende Fagforbund), er et udtryk for fagbevægelsens stadigt stigende interesse i højskolen. Fondens første indsats blev den ny Esbjerg Højskole. Den næste bliver skolen ved Helsingør.

Der er tillige efter krigen sket betydelige ændringer og udvidelser af de faglige kurser. Aftalen om samarbejdsudvalg, de nye lønsystemer, markedsdannelserne, hele den forrygende tekniske udvikling kræver mere oplysning. De mange lange kursus for arbejdspladsernes, forbundenes og kooperationens tillidsmænd er et af resultaterne. Specielt har jo trivselen og demokratiet på arbejdspladsen været i centrum. Virksomhedskonferencerne, hvor direktionen og et bredt udsnit af personalet samles på skolen nogle dage, bor og spiser sammen og taler ud om deres arbejdsplads, ville sikkert have glædet gamle Grundtvig – *Ivar Nørgaard*, der som forstander for den ny Esbjerg Højskole var med til at skabe alt dette nye, havde ventet at møde modvilje, når han ganske selvbestaltet udtalte sig om fagbevægelsens mål og midler. Men han mødte kun velvilje. Man var mere interesseret i en alsidig debat om, hvordan man kunne indhente den nye tid, end i eftersnakkere.

Der kunne tidligere være en tilbøjelighed til at sondre mellem kampen for femøren og kulturarbejdet (blomster efter fyraften). Ivar

Nørgaard fremhævede helhedssynspunktet, og at menneskets trivsel på arbejdspladsen kan være afgørende for, om det kan udfolde sig i fritiden.

Alt dette nye er også trængt ind i vor egentlige højskole, vinterskolen, ikke fordi eleverne tvinges til en sådan undervisning. Interesefagene er jo valgfrie. Men mange af eleverne er optaget af, hvordan de kan komme til at føle sig hjemme – ved arbejdet og i fritiden – i den teknisk bestemte foranderlighedens verden, vi lever i.

ARBEJDERHØJSKOLERNE OG DEN TRADITIONELLE HØJSKOLE

De 64 højskoler, der findes, er heldigvis vidt forskellige. I det følgende skal jeg prøve at sammenligne arbejderhøjskolerne med den traditionelle højskole, et begreb, der kun dækker en del af de øvrige skoler og kun omtrentligt. Man kan ikke konstruere en standardhat, der passer helt til særprægede hoveder. Endvidere vil en stor del af de fremhævede forskelle være gradforskelle.

Lad mig med disse forbehold skride til sagen.

For det første er vore skoler *arbejderhøjskoler*, ikke af navn, men forhåbentlig af gavn. Ikke mindst hvad angår sommerkurserne er vi med i det omfattende oplysningsarbejde, der har været i gang efter krigen med det formål at føre arbejderbevægelsen, specielt fagbevægelsen, a jour med udviklingen og forberede indsatsen i fremtiden. Det er et arbejde, vi er stolte af at være med til, men det skal bemærkes for det første, at ordet arbejder dækker en langt videre kreds af lønmodtagere end de ugelønnede arbejdere. Vi er ikke en sekt. For det andet, at det er oplysning, ikke propaganda, vi giver os af med. Vi ønsker tværtimod at vaccinere eleverne mod propaganda, også den, der måtte komme fra arbejderbevægelsen. De skal ikke opdrages til fromt at suge autoriteternes tale til sig, men til aktiv og positiv kritik, positiv forstået på den måde, at kritikeren har noget bedre at foreslå.

Hvad angår vinterskolen, den egentlige højskole, er den åben for alle unge. De, der får tilskud fra forbundene, bliver ikke udpegede. Alle, der søger i tide, får disse tilskud. Ej heller bliver nogen tvangsindlagt til politisk påvirkning. Alle interesse- og idé-fag er valgfri. Ingen lærer prøver at tromle sine egne meninger igennem. Det ville han heller ikke slippe godt fra med de undervisningsformer, vi har. Han ville få hele elevflokkens imod sig. Vi plejer også at have de

fleste politiske anskuelser repræsenteret blandt eleverne, til opmuntning for elever og lærere. At lærerne hovedsageligt tilhører samme parti skyldes arbejdet på de faglige kurser om sommeren. Fagbevægelsen kan selvsagt kun bruge studieledere, der står positivt overfor de faglige organisationer.

Det foregående vil være de fleste af læserne bekendt. Det er skrevet til oplysning for udenforstående. I øvrigt er der ikke politiske spændinger mellem arbejderhøjskolerne og de andre højskoler. Efter mit indtryk er højskolefolkene i dag gennemgående politisk tolerante. Mange af dem går på tværs af de politiske skel.

Af andre forskelle kan nævnes, at vi blandt fagene har en del fag omkring arbejdspladsen og den tekniske udvikling, som er meget søgte.

Endvidere har vi meget større valgfrihed i undervisningen end på den traditionelle højskole. Alle andre fag end dansk, sprog, regning/matematik samt 1½ formiddag til foredrag med diskussion eller kunstnerisk optræden er valgfri. Denne valgfrihed giver mere interesse for undervisningen, men det indebærer en fare for énsidighed, således at nogle af eleverne kun vælger de samfundsbetonede fag, andre kun de musiske. Det sker dog kun i ringe grad, og i øvrigt må det være den enkelte lærers opgave at give det enkelte fag en videre sammenhæng, så eleverne opdager, at fagene hænger sammen (en udenlandsk gæst mente, at dette netop var karakteristisk for højskoleundervisningen). Efter min erfaring virker det langt mere appetitvækkende for den ulitterære, når han bliver præsenteret for skønlitteratur indenfor sine egne fag (f. eks. fagforeningskundskab eller psykologi), end om han blev tvangsindlagt på litteraturholdet.

Et særtræk for vor skole er det også, at to tredjedele af eleverne er mænd, og at tre femtedele er fra København.

Den vigtigste forskel – og den går vist mellem en stor del af »by-skolerne« og de traditionelle – ligger efter mit skøn i forholdet til autoriteten, om det groft sagt er en formynderskole eller ej. Det giver sig udslag indenfor alle de vigtigste områder af skolens liv: undervisningsformerne, ordensreglerne, elevernes medbestemmelsesret og ikke mindst samarbejdet mellem lærerne. Der er »forstanderskoler«, hvor alene forstanderen, der mindst rangerer på linie med præsten, tegner skolen. Og der er skoler, hvor forstanderen har påtaget sig den langt sværere opgave at være det samordnende element i lærerstaben.

Først undervisningsformerne. AOF og arbejderhøjskolerne har været banebrydende indenfor voksenundervisningen i Danmark, og er det stadigvæk. Fornyelsen har op gennem årene haft det samme sigte, nemlig i højere grad at aktivisere eleverne og at gøre undervisningen mindre autoritetspræget, hvilket er to sider af samme sag.

Indenfor den traditionelle højskole er »det levende ord« ofte blevet gjort til ét med det såkaldt forkyndende foredrag, der afleveres til tilhørernes indre opbyggelse og uden diskussion. Man diskuterer ikke i en kirke.

Indenfor arbejderbevægelsen har oplysningen fra første færd gået ud på at sætte problemerne under debat. Et indendørs foredrag uden diskussion er vist utænkeligt i en arbejderforsamling.

Fra arbejderbevægelses start var det almindeligt, at kredse af interesserede samledes og drøftede mål og midler. Det udviklede sig i Sverrig til studiecirklen, en undervisningsform, der af AOF og arbejderhøjskolerne blev indført i Danmark. Den er i dag blevet en lovhjemlet del af folkeoplysningen.

Efter krigen har AOF og arbejderhøjskolerne eksperimenteret med nye former for gruppeundervisning til afløsning eller supplerung af den lidt stive, gammeldags studiekreds. Inspirationen er hentet fra Sverrig og USA, men med fjernelse af det lidt for patentagtige ved de amerikanske metoder. »Summemødet«, T.W.I.-princippet, der giver eleverne en spørgeteknik, så de kan få orden i stoffet, »case«-behandlingen (case: et eksempel fra hverdagen), situationsspillet og mange andre metoder er bragt i anvendelse.

På det sidste har AOF – ikke mindst med Hjelholt som inspirator – eksperimenteret med en yderligere udvikling af gruppearbejdet. Der foregår ved disse øvelser en aflæring af den almindelige elevindstilling, at det gælder om at vise sin viden for autoriteten (læreren). Eleven trænes til i stedet at rette sin opmærksomhed mod kammeraterne, så hans præstationer får til formål at hjælpe gruppen fremad i arbejdet.

Ikke alle fag er egnede til gruppeundervisning, men vi må desværre erkende, at vi endnu ikke er blevet dygtige nok til at lægge undervisningen ud til eleverne. Vi har taget spørgsmålet op ved planlægningen af den ny vinterskole. Gruppeundervisningen kan – når den lykkes – give et udviklende arbejdsfællesskab, men for at undgå misforståelser skal jeg understrege, at fællesskabet er ikke alt.

Vi har også – både lærere og elever – behov for et privatliv og for fordybelse. Derfor er det et stort fremskridt, at de fleste af vore elever har enkeltværelse.

Gruppeundervisning anvendes også i større eller mindre omfang på andre højskoler. Der skal nok være lærere, der gør det bedre end vi. Men der er stadig mange højskoler, der har mindst to foredrag om dagen.

Når vi går så stærkt ind for de aktiviserende undervisningsprincipper, har det mange grunde. De opdrager til samarbejde. De er med til at fjerne autoritetsfrygten, den almindelige kvababbelse, der griber så mange, når de er stillet overfor en autoritet, det være sig en arbejdsleder, minister, højskoleforstander eller en anden giraf. De opfordrer til kritik og selvstændig stillingtagen og tjener på den måde som modgift mod den propaganda, vi bliver bombarderet med. Sidst, men ikke mindst: De fremmer tilsyneladende indlæringen. Vore elever og kursister synes, de får mere ud af undervisningen i mindre grupper end af foredragene. På universitetet kræver studenterne mere gruppeundervisning med øvelser. I Sverrig, hvor voksenundervisningen har haft en helt fantastisk fremgang efter krigen, er det den lille aktive studiegruppe, der er gået frem. Foredragsvirk-somheden er gået tilbage. I Danmark kan man spore den samme tendens indenfor folkeoplysningen i byerne.

Dyrkelse af aktiviteten for dens egen skyld og leflen for eleverne har man kaldt denne udvikling. Men er det leflen for eleverne, at man gerne vil have, de skal have mest muligt ud af undervisningen? Tillidsmændene, der bestemt ikke kommer på kurserne for underholdningens skyld, men for at få kontante kundskaber, foretrækker alle undervisning i mindre grupper.

Foredraget kan i nogle tilfælde være den mest praktiske måde at forelægge en sag på. Også vi bruger denne form, som et middel blandt mange andre. Det er en særlig foredragsform, det såkaldt forkyndende foredrag, striden står om. Og især på et enkelt punkt. Skal man holde sådanne foredrag uden at give anledning til modsigelse? Jeg overværede fornylig en demonstrering af det forkyndende foredrag, et halvanden times one-man-show. Foredragsholderen startede med et ganske ubehersket angreb på gruppepsykologien, som åbenbart stred mod hans religion. Han anklagede den for individualisme (!!), som han heller ikke kunne lide. Det var en artistisk begavet mand, der talte, men en korrektion fra tilhørernes side havde absolut været

på sin plads. Det blev der ikke givet lejlighed til, thi det var et foredrag af den slags, man skal tage med sig hjem.

Om forbilledet Henrik Steffens udtalte en tilhører, at hans velalenhed var en malmstrøm, hvori sandheden selv kunne synke til bunds, uden at det bemærkedes. Det levende ord kan også i dag være et farligt middel at anvende i undervisningen, netop fordi det »går fra hjerte til hjerte«. Det kan nemt blive til en følelsespræget tale, der nok kan røre – især når den bekræfter tilhørerne i deres fordømme – men som ikke vil kunne stå for en kritisk analyse.

Selvfølgelig har man til tider brug for at sige sin hjertets mening om en sag. Undervisningen ville blive steril, hvis man ikke gjorde det. Men så må man også overfor tilhørerne understrege, at det er noget følelsesmæssigt, en mening og ikke en viden, man kommer med, og man bør da opfordre de, som har andre meninger til at komme frem med dem. Det er også det bedste for foredragsholderen selv. De få gange, jeg har holdt foredrag, er jeg vendt betydelig klogere hjem, når der har været diskussion bagefter.

Såvidt jeg kan se, er det forkyndende, uimodsagte foredrag et resultat af romantikkens dyrkelse af det enestående, beåndede menneske (på universitetet fik man alenlange forelæsninger af de gudbenådede professorer i stedet for diskussionsøvelsen, »disputatsen«). Men jeg har aldrig truffet noget overmenneske, heller ikke blandt vore foredragsholdere, og jeg betvivler stærkt, at et sådant væsen eksisterer. Vi trænger alle til at korrigeres af vore medmennesker, hvis ikke vi skal forfalde til tåbelig selvdyrkelse.

»Vi må undgå en religiøs binding til midlerne,« sagde en norsk AOF-mand for nyligt. Tilsyneladende har nogle højskolefolk en sådan binding til det forkyndende foredrag, som det levende ords særlige medium. (Men Sokrates og Jesus, der alene virkede gennem det talte ord, benyttede sig – tilsyneladende – mere af samtalen end af enetalen). Måske er det dog nok så meget en kristelig betonet formynderindstilling, der ligger bag, nemlig den, at de unge skal høre et sandhedens ord, og det skal påhøres i tavshed.

Om vi da ikke vil præge eleverne? Ikke med vort stempel, men med deres eget. Vi vil ikke uddanne efterlignere, men selvstændige menneker. Selvfølgelig er der meninger, vi går ind for, men vi tror, at det mest holdbare argument er, at de bliver praktiseret i vort eget og skolens liv, hvilket er betydeligt vanskeligere end at holde taler.

Vi har blandt andet den mening, at mænd og kvinder har krav på

at blive regnet for voksne, når de er fyldt 18 år. Derfor blander vi os ikke i deres privatliv. Kun 4 af knap 500 vinterelever har ikke kunnet magte ansvaret. Vi syntes, det var bedre at lade dem rejse end at sætte samtlige elever under formynderskab. Specielt forekommer det mig, at den regel, der gælder på de fleste højskoler, at de unge mænd og kvinder ikke må sludre sammen på værelserne, er en mistillids-erklæring til eleverne. Den bliver selvfølgelig overtrådt, men jeg tror, at det er personlighedsødelæggende for eleverne, hvis de har to tilværelser, én der vender mod skolen, og én der er mørkelagt overfor samme. Man må kunne være sig selv bekendt.

Jeg må beundre mange af de grundtvigianere, jeg har kendt, for deres usnobbethed, deres hjælpsomhed og gæstfrihed, deres rørende umaterialistiske holdning til tilværelsen, deres virkelyst og meget andet positivt. Men jeg har det indtryk, at de på nogle områder har vist deres børn en kærligt-bekymret omsorg langt op i den voksne alder, som de samme børn helst ville have været fri for. Et diktatorisk formynderskab kan man gøre oprør mod. Men dette kærligt-bekymrede formynderskab har mange af børnene tilsyneladende haft svært ved at frigøre sig for, med det resultat, at de har været meget længe om at blive voksne, hvis de overhovedet er blevet det. Nogle af dem er blevet vege mennesker.

Det er sikkert ærligt ment, når man fra traditionelle højskoler går ind for et formynderskab, som det de forkyndende foredrag og de skrappe ordensregler er udtryk for. Motiveringen er, at eleverne ikke er modne. Det er også tit tilfældet. Vi tror blot ikke, at de bliver mere modne og myndige ved at blive sat under formynderskab. Det bliver de kun ved selv at få overladt ansvaret. Vi ønsker at frigøre eleverne, og vi har gjort den erfaring, at for mange mennesker ligger autoritetsangsten (fader, lærer, arbejdsleder) som en hæmning i de fleste mennesker. Dens udlag er passivitet eller uberegnelige trods-eksplosioner (farlig ungdom). Vi ønsker, at eleverne skal udfolde sig, udvikles. Det er det, vi mener med frigørelse.

Vi ønsker selvfølgelig ikke at frigøre eleverne til at svæve omkring i et lufttomt rum, men til selv at tage ansvaret for deres liv. Vi har ikke erstattet formynderskolen med anarki, men med et demokratisk styre, hvor eleverne er medbestemmende, og det har de gjort godt.

»I vil måske opdage,« sagde Erling Jensen til vintereleverne 1960-61, »at friheden under ansvar er mere bundet, end hvis det var os, der havde sat reglerne. Dem kunne I have overtrådt med forholdsvis

let hjerte, og I kunne have gjort en sport ud af det. Men de forbud og påbud, som kommer inde fra jer selv, kan I ikke overtræde, uden at det gør ondt.«

En demokratiske skoleform kræver demokrati i lærerstaben, og demokrati kræver tid. Vi har $\frac{1}{2}$ times lærermøde hver dag, et 7 timers hver 14. dag, mange ekstraordinære møder og et 3-dages møde, når vinterskolen er forbi. Jeg ved, at mange unge højskolelærere misunder os dette ekstraarbejde, hvad jeg inderligt godt kan forstå. Der er højskoleforstandere, der er parate til på stående fod at holde et foredrag om demokratiets indførelse i Danmark, med de rådgivende stænderforsamlinger og hele pivetøjet, men som ikke lader deres lærere være medbestemmende. Disse forstandere har jeg svært ved at finde undskyldninger for.

SAMMENFATNING

Det foregående, som måske er farvet af mine rent private sym- og antipatier, kan sammenfattes derhen, at når højskolerne kun i så ringe omfang har fået tag i byernes unge, er det højskolerne egen skyld. Den almindelige – og ganske vildledende – forestilling om bykulturen som noget underlødigt («Kirkeklokke ej til hovedstæder») har forhindret en nærmere kontakt. Billedet er ved at vende. Der er dukket nye skoler op med det formål at få land og by til at mødes. Disse blandede skoler ligner for en del vore med hensyn til elevfrihed og undervisningsprincipper. Jeg tror, at for byboer og specielt da for arbejderne har det betydning, at skolen ikke er en formynder-skole. I arbejderhjem ophører som regel ethvert formynderskab, når børnene er udlærte.

I øvrigt er det på ingen måde min mening at belære de andre højskoler om, hvordan de skal drive højskole. Meningen med højskolelovens meget vide rammer er vel netop, at skolerne skal være forskellige. Der skal være plads for eksperimentet. Også vor skole er et eksperiment, som jeg har gjort rede for i sidste afsnit. Den polemiske form skal ikke fortolkes som despekt for de øvrige skoler, og da slet ikke for deres lærerstab. Navnlig blandt de unge lærere er der indenfor højskoleverdenen ønske om mere indbyrdes kontakt, specielt om en udveksling af erfaringer på det pædagogiske område. Sådanne møder vil sikkert kunne fjerne mange gensidige misforståelser. Når det kommer til stykket, er vel brydningerne indenfor højskoleverdenen, som på så mange andre områder, udtryk for et generationsskifte.

Ebbe Munk.

SKOLERNE

Roskilde Højskole 1959-60

Vinterskolen

Vinterskolen startede i november med en elevflokk på 45, der kom fra vidt forskellige fag, og næsten alle landsdele var repræsenteret. Der blev således en god ligevægt mellem sindige jyder og sprælske københavnere – over et blidt fynsk balancepunkt. I begge vægtskåle var fremmede islæt: en svensk, en polsk og to amerikanske elever gav farve til samværet.

Skolens faste lærerstab bestod som tidligere af *Ditlev Ahrens Jensen*, *Knud Heinesen*, *Finn Christensen* og *Poul Erik Thomsen*, der alle tog sig af de forskellige almindelige højskolefag. Derudover havde Ditlev Ahrens psykologi, Heinesen økonomi og udenrigspolitik, Finn Christensen de underudviklede lande og ungdommens problemer, Poul Erik Thomsen musik og sang, mens undertegnede dyrkede litteratur, kunst og kultur. Det varede ikke længe, før lærere og elever fandt hinanden i et frugtbart samarbejde og gensidig vekselvirkning i vinterskolens særlige miljø.

I fritidsfagene havde vi god hjælp af timelærerne, kommunelærer *Henning Jensen*, Viby, og ingeniør *Poul Timmermann* fra Risø, der satte grupper af eleverne i sving henholdsvis med hobbyvirksomhed og regnestokteknik. Mange benyttede lejligheden til at forberede sig til den store samariterprøve under ledelse af en af skolens læger, dr. *Rich. J. Klarskov*, og værktøjsmager *Villy Nielsen*.

Som sædvanligt havde vi værdifuld assistance af gæstelærere, hvoraf et par er gengangere fra år til år og fra måned til måned. Folketingsmand *Per Hækkerup* gav regelmæssigt indenrigspolitisk oversigt og orientering. Hans levende og saglige viden og form tiltalte eleverne, så selv de, der på forhånd var mindst interesseret i folketingsarbejde, måtte følge med. Konsulent *Werner Pedersen*, Statens Filmcentral, hjalp gennem sine filmfremvisninger og påfølgende diskussioner mange til bedre at skelne de værdifulde film fra de mindre værdifulde og overfladiske.

Af vinterens foredragsholdere kan i øvrigt nævnes cand. psych. *Budda Leunbach*, der på en klog og god måde fortalte de unge om forebyggelse og sexuel hygiejne, forstander *Jens Sigsgaard* talte om børneopdragelse, direktør *Evan Sølvkjær* om emnet: Hvordan skaffer vi en bolig og hvad koster den? Den hollandske Afrika-specialist, dr. *Junius Ingermann*, skildrede indsigtfuldt og interessant den farvede verdens kurs. Konsulent *Tage Albertsen* fik igen engang ved sit sprudlende foredrag om »den enkeltes private økonomi« alle til at fatte de bedste for-sætter! Forstander *Uffe Grosen* gav os en udmærket aften om det nordiske samarbejde, kommunesekretær *Erik Bidstrup* klargjorde den lille landkommunes problemer, og journalist *Bent Hansen* talte om ungdommen i dag og

fik en livlig diskussion med tilhørerne. »Kirken og arbejderen« var emnet for kirkeminister *Bodil Kochs* inciterende foredrag, og Risø-forskeren, dr. phil. *Koefoed-Hansen* redegjorde i sit foredrag »Hvad er naturvidenskab« for et emne, der synes mange uforståeligt, men som tvinger sig ind på livet af alle.

Vi havde en del politiske foredrag. Daværende finansminister *Viggo Kampmann* diskuterede skatter og andre politiske problemer med eleverne. Til at præsentere de forskellige politiske partier mødte henholdsvis folketingsmand *Baunbak Jensen* for de radikale, redaktør *Henry Christensen* for Venstre, folketingsmand *Aksel Larsen* for Socialistisk Folkeparti, folketingsmand *Knud Jespersen* for det kommunistiske parti, samt redaktør *S. Aarsdal* for Retsforbundet.

Sammen med Ungdomsnævnet i Roskilde havde vi et par glimrende musikarrangementer. Her på skolen holdt pianisten *Børge Roger-Henrichsen* et foredrag, som han kaldte »Klassisk og jazzisk«, med klaverdemonstrationer. Senere på vinteren hørte vi i Roskilde nye Sct. Jørgens skoles aula klavervirtuos *Victor Schiøler* fortælle og spille.

I vinterens løb havde vi et par gode udflugter til København. Første gang startede vi med et besøg på min kones billedhuggeratelier på Carlsberg, derpå til Christiansborg til rundvisning og overværelse af et møde i folketinget, og senere på den store russiske atomudstilling i Rådhuset, samt rundtur i Radiohuset. Om aftenen så vi på Allé-scenen »Soldat Sveik« med *Osvald Helmuth* i hovedrollen. Næste gang begyndte vi med et besøg på B & W. Dernæst var forskellige hold på kunstudstilling eller rundtur i de mindre by,

inden vi spiste middag i Studenterforeningen. Aftenen gik med at se »My Fair Lady«. Af andre udflugter kan nævnes et besøg på atomforsøgsstationen på Risø og et besøg på Willumsenmuseet i Frederikssund.

Eleverne gjorde et godt og solidt arbejde på de områder, hvor man fra elevrådets side havde udspillet: Film-aftener, diskussioner (hvor den heftigste vel nok blev om katolikernes forhold til sociale spørgsmål) samt store fester.

Ved solhvervsfesten holdt »Aktuelt« nye chefredaktør *Arne Ejbye-Ernst* solhvervstalen og Poul Erik Thomsen spillede. Elever opførte senere under ledelse af Ditlev Ahrens Gustav Wieds »Skærmydsler«. Aftenen sluttede med hyggeligt samvær om punchebollen. Takket være et par særligt interesserede elever var lokalerne pyntet usædvanligt smukt til julen.

Ved fastelavnsfesten havde mange travlt med forberedelserne, igen ikke mindst de to fingernemme piger. Alle blev forsynet med sort klap for øjet og sørøverhat, så vi uantastet kunne betrede den gyngende piratskude, som gymnastiksalen var omdannet til. Der var fart og feststemning og højt sørøverhumør over hele linjen.

På grund af tidspunktet for vinterholdets tur til Berlin og min afrejse til USA holdt vi afskedsfesten allerede i begyndelsen af april, godt camoufleret under det mildere navn af »vårfest«. Mange af skolens venner og repræsentanter for de forbund og myndigheder, der havde ydet eleverne tilskud til opholdet, var gæster. Vi indledte i foredragssalen med sang og tale. Poul Erik Thomsen spillede Mozart, og vor gamle elev, *Gerhard Kaimer*, læste af Karl Bjarnhofs »Det gode lys«. Senere dansede vi i gymnastiksalen – afbrudt af

forskellig optræden – indtil punktum blev sat med en kop styrkende te.

Sideløbende med vinterskolen havde vi i år mulighed for at tage andre kursus ind. I 6 uger havde vi 10 unge slagtersvende boende. De var til videreuddannelse på Slakteriernes Forskningsinstitut i Roskilde, men boede altså på skolen og deltog efter fyraften i skolens liv, så langt arbejdet tillod det. To gange fjorten dage havde Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejderforbunds bygningsgruppe tidsstudiekursus under ledelse af ingeniør *Sv. Møller*. Vintereleverne var selvfølgelig velkomne til at overvære dette kursus' aftenforedrag, og der var bl. a. lejlighed til at høre konsulent *Sv. Åke Andersson* og konsulent *Henry Grünbaum*. Også en del weekendkursus fandt sted i den tid: Telefonstanden, de københavnske typografer og Danmarks Brevdueforening.

Som noget nyt havde vi på planen en time hver lørdag morgen, som vi kaldte monkeyshine-timen. Monkeyshine er vist det engelske ord for »kattevaske«, og i sømandssproget er det betegnelsen for, at man giver skibet en overhaling. Det nettede vældigt på skolen og elevværelserne, ikke mindst fordi hele forestillingen afsluttedes med bedømmelse ved en uvildig og sagkyndig komité.

Lørdag formiddag havde vi også to timer sat af til en særlig drøftelse, som vi kaldte »Ugens debat«. Alt muligt mellem himmel og jord blev drøftet her med forskellige som indledere: Høflighed, omgangsformer, hygiejne, partidisciplin (med borgmester *Erb. Jacobsen* som indleder), skoleundervisning, teater, kunst og meget mere.

Foruden de mange enkeltbesøg, vi havde i vinterens løb, skete det også, at større grupper fandt vej hertil for at

se skolen og for at være sammen med eleverne for en aften. Vi mindes en gruppe hollandske socialfolk, en gruppe unge skotøjsarbejdere, og det friske pust, da unge fra Folehavens Ungdomsklub kom med deres spilleglade jazzband og gav os en festlig aften.

Udstillingen »Ungdommens Bogmarked« havde sin åbning på højskolen den 24. januar 1960. I den anledning var mange biblioteksfolk til stede. Forfatterforeningens formand, forfatteren *Hans Lyngby Jepsen* talte om forfatterens placering i samfundet og boghandler *J. Øhlenschläger* viste en del filmoptagelser af fremtrædende danske forfattere.

Desværre kunne jeg ikke på grund af min rejse til Amerika være med på vinterskolens tur til Berlin. Knud Heinesen havde gjort et stort forarbejde, og sammen med Ditlev Ahrens og Finn Christensen tog han det store sløb med at få alt klappet og klart til afrejsedagen. Den 18. april drog skolen af til Berlin, og dagen efter fløj jeg over Atlanterhavet. *Det* var en adskillelse!

Berlinturen blev en succes, selv om man måtte tage mange strabadser med i købet, og der er ingen tvivl om, at denne tur til et sted, hvor pressens tørre ord om spænding mellem øst og vest bliver håndfast virkelighed, var en stor oplevelse for eleverne. Jeg håber, at mange gode oplevelser fra denne tur, ja fra *hele* vinterens arbejde kan være med til at give indhold i den enkeltes daglige liv. Hverdagene, som kommer, er jo ikke lutter højskole med kammeratskab, diskussioner, udflugter, studier ...

Nej, hverdagene stiller krav, store krav til mennesker. Men den, som har været på højskole, har fået et indhold, som ingen kan tage fra ham. Han har

fået øget sin evne til oplevelse. Han har fået en opladning i sindet, som han kan bruge i livsforløbet. Vi, der arbejder her, lever i det håb, at arbejdet er lykkedes. Men her er vi ovre i det

umålelige, det skjulte i menneskesindet, som ingen kender. At forsøge på at hjælpe det frem ... er det ikke højskolens opgave?

I.K.-O.

Sommeren 1960

I løbet af sommeren kommer mere end 2.000 mennesker til Roskilde Højskole for at suge kundskaber til sig, for at høre andres meninger og for at opleve et godt kammeratskab. Og de forsvinder en uge eller 14 dage senere for enden af alléen igen, ud i hverdagen. Vi på højskolen står tilbage under klokken og vinker farvel. Vi byder velkommen, vi siger farvel – tilsyneladende i en stemning af ferie og fest. Men selv på en højskole er der en hverdag, der kræver et reelt stykke arbejde. Vi kan lide at tage imod de mange gæster og prøve at give dem en god ramme om deres samvær. Det har vi også forsøgt i denne sommer, lige fra typograflærlingene som de første dukkede op den 1. maj, indtil vi søndag den 30. oktober tog afsked med den sidste deltager i Dansk Jernbaneforbunds weekendkursus.

Der er gjort et godt og solidt stykke arbejde på de mange kursus, både af dem, der har tilrettelagt og undervist, og af dem, der er mødt op for at dygtiggøre sig. Det er ikke kursus, som man med sarkasme i stemmen kan kalde »ferie«-kursus. Der er en vilje til dygtiggørelse fagligt og organisationsmæssigt, som man må beundre, og det er tvingende nødvendigt, hvis vi skal gøre os gældende i fremtidens samfund.

Som der er tradition for, havde vi i maj og juni en række *faglige kursus*.

Juli måned gik med de to *familiekursus*. Første kursus med et stort svensk indslag, andet kursus med et mindre, i begge tilfælde formidlet gennem Arbejdernes Bildnings-Förbund i Göteborg. Der var den sædvanlige gode stemning, vi kender fra tidligere år, og det viste sig at være en stor oplevelse for de danske deltagere at møde de svenske – og omvendt. De ofte gentagne forhåndsbedømmelser de to nationer imellem viste sig igen engang at være slet og ret uden baggrund. Rent fagmæssigt red de enkelte lærere deres kæpheste: Ditlev Ahrens tog hjemmets og skolens problemer, som Finn Christensen i øvrigt overtog de sidste 14 dage. Knud Heinesen havde aktuel politik, Poul Erik Thomsen musik for alle, og undertegnede moderne litteratur. På første kursus havde endvidere den svenske rigsdagsmand *Valter Kristensson* gruppearbejde over emnet Tværs over Nordens grænser. Det er stadig en glimrende form for kursus med hele familien på højskole.

Det lykkedes os i år at få udført i praksis en idé, som længe har ligget og luret: et *kursus for ældre medborgere*. Vi fik af socialministeriet en bevilling af tipsmidlerne til idéens udførelse, og vi kunne på den måde gøre et forsøg, der blev relativt billigt for de deltagende. Der var meget stor interesse, og tilslutningen var god. Det blev en oplevelse for alle, så tydeligt for delta-

gerne, men ikke mindre for os her på skolen. Det var et forsøg, og vi lærte meget af det, så vi håber at kunne arrangere det endnu bedre næste år. Alle var nemlig enige om, at *det* skulle prøves igen. Ditlev Ahrens, Poul Erik Thomsen og undertegnede havde gruppearbejde i medborgerkundskab, musik og kunst. Indimellem var der foredrag og diskussioner om emnerne. F. eks. behandlede socialminister *Julius Bomholt* emnet »Om at være gammel i Danmark«, borgmester *Urban Hansen* »Hvor og hvordan vi skal bo« og redaktør *Laus Kenholt* talte om at være gammel – og dog stadig holde sig ung trods årene.

Det udenrigspolitiske kursus er nu blevet en fast tradition. Det blev i år afholdt i den første uge af august. Ved åbningsmødet blev udenrigsminister *Jens Otto Krags* foredrag om »Demokratiets fremtid og dansk udenrigspolitik« transmitteret i radioen. Hermed var anslået temaet for året kursus, der behandlede demokratiets fremtid. Redaktør *Erling Bjøl* talte om Frankrig, redaktør *Adolph Rastén* om Tyskland, magister *Bjarne Nørretranders* om folkedemokratiene, universitetslektor *Knud Erik Svendsen* om Sovjetunionen, lektor *Peter P. Rohde* om Asien, redaktør *Peter Dalhoff* om Afrika og cand. mag. *Ole Karup Pedersen* om Latinamerika. Desuden talte næstformand *Einar Nielsen*, LO, oberstløjtnant *Mogens Rosenløv* samt forsvarsminister *Poul Hansen*. Alle kursusedtagerne var i ilden gennem gruppearbejdet i tilknytning til foredragene. Grupperne blev ledet af højskolelærer *Finn Christensen*, forstander *Keld Friis* og højskolelærer *Knud Heinesen*. Igen i år var deltagelsen stor fra værnene. Men også fra den civile front var der større deltagelse end før, særlig af so-

cialdemokratiske tillidsmænd. Vi håber meget, at det skal lykkes at få øget det civile indslag på det udenrigspolitiske kursus, fordi dette kursus betyder en nærmere tilknytning mellem de mange, der ud fra forskellige forudsætninger og erhverv er dybt interesseret i de udenrigspolitiske problemer. Vi har også fornemmelsen af, at det har betydning for arbejderbevægelsens repræsentanter at få forståelsen af, hvilke problemer der optager værnenes folk. På en måde viderefører dette kursus derfor en tradition, der blev lagt under besættelsen, hvorefter også Roskilde Højskole var et hjemsted for drøftelser mellem mange repræsentanter fra »folk og værn«.

Igen i år afholdt vi et kursus om *Skolen og erhvervslivet*. Det første kursus i 1959 blev en afgjort succes. Det var derfor spændende, om vi kunne holde målet i år. Takket være statskonsulent *K. Helveg Petersen* gik bevillingen om fuld dækning af kursusudgifterne hurtigt igennem, og vi kunne invitere lærere fra alle skoleformer og skolekommissions- og skolenævnsmedlemmer samt organisationsfolk til at deltage i dette 5 dages kursus i efterårsferien. Invitationen blev efterkommet af 43 lærere, 3 fagforeningsfolk, 5 skolekommissionsmedlemmer samt 9 gæster fra andre skoleformer, herunder seminarierne. I år ønskede vi at præsentere folkeskolen for erhvervslivets ledere for at få anledning til at høre, hvad virksomhederne ønsker af de unge og skolen. Bl. a. talte direktør *Arne Lund* fra arbejdsgiverforeningen og direktør *Jens Fisker* fra Irma, hvor man ønskede piger fra den eksamensfri skoleafdeling, hidtil »fri mellem«. Det var noget, der overraskede forsamlingen samtidig med, at det glædede. På maskinfabrikken Atlas i Lundtofte hørte

vi til gengæld, at det var vanskeligt at få en læreplads dér, hvis ikke man var realist. De andre talere, der alle faldt til i forsamlingen, var i vilkårlig rækkefølge: direktør *Henning Friis*, stads-skoleinspektør *Hans Bonde*, rektor *Jens Ahm*, magister *Poul Bahnsen*, statskonsulent *Helveg Petersen*, undervisningskonsulent, folketingsmand *K. B. Andersen* og højskolelærer *Knud Heinesen*.

Det var efter fem udbytterige dage, deltagerne drog af sted. Mange håbede, at de kunne komme igen til næste år for at se, om vi kunne holde linien tredje gang. Og statskonsulent Helveg Petersen gav os allerede nu tilsagn om bevilling til næste kursus i efterårsferien 1961.

— — —

Efter en travl og hastig skridende sommer er efteråret nu inde. Vi nærmer os november, vinterskolen begynder. Med delvis nye medarbejdere, idet *Finn Christensen* er blevet ansat som rejsesekretær i Mellempølsdal, Samvirke og *Knud Heinesen* tiltræder en stilling som sekretær i Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, henholdsvis fra 1. oktober og fra 1. november. Vi medgiver dem begge gode ønsker med tak for den tid, de har lagt på højskolen. I deres sted kommer nu ved vinterskolens begyndelse maskinarbejder *Erik Andersen*, Århus, og titl. lærer ved vor broderskole i Esbjerg, cand. oec. *Hen-*

ning Rasmussen. Vi byder dem velkommen til arbejdet. Og det tegner til at blive spændende. Vi har næsten fuldt hus, da dette skrives. Og vi skal begynde på nye interessante undervisningsformer med tre særlige linjer efter jul: en samfundslinje, en pædagogisk linje og en teknisk linje. En vis form for specialisering ganske vist. Men højskolens menneskelige virksomhed kan ikke foregå i den blå luft. Den må have nær tilknytning til livet, både fritidens liv, familjens liv, organisationens liv og arbejdslivet. Og takket være gode lån fra en række større fagforbund kan vi friske skolen extra op, få oliefyrt, isolere, udskifte madrasser og andet godt. Jo, jo — vi går vinteren i møde under forjættende perspektiver. Trods den fulde beskæftigelse er det lykkedes os efter en stor indsats gennem fagforeningerne og forbundene at få elever til huse. Vi har alle slidt i det. Godt, at sliddet belønnes på denne måde. Vi går ind til vinteren med troen på foråret. Også for Roskilde Højskole, der gennem en menneskealder har fået sig en god plads i arbejderbevægelsens bevidsthed. Selvfølgelig skal vi fremover kunne fylde begge vore skoler. Til gavn for de unge, der kommer her. Og til gavn for det fællesskab, de tilhører. Midt i specialiseringens tidsalder har højskolen sin store, almene opgave, også blandt arbejderne.

I. K.-O.

Sommerens kursus på Roskilde Højskole

Dansk Typograf forbund	
lærlingekursus	1/5 - 7/5
Dansk Tømrerforbund	8/5 - 14/5
LOs lærlinge- og ungarbejderkursus	15/5 - 21/5
AOFs kvindekursus	22/5 - 28/5
Den kommunale Børnefor-sorgsafdeling	28/5 - 29/5

Dansk Smede- og Maskinarbejderforbundets lærlingekursus	12/6 - 18/6
Nærings- og Nydelsesmiddelarbejderforbundenes Samvirke	19/6 - 25/6
AOFs fagforeningskursus	26/6 - 2/7
Familiekursus I	3/7 - 15/7

Familiekursus II	17/7 -30/7	Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder-	
Udenrigspolitisk kursus ..	31/7 - 6/8	forbund I	25/9 - 1/10
LOs lærlinge- og ungarbej-		Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder-	
derkursus II	7/8 -13/8	forbund II	2/10- 8/10
Kursus for ældre medbor-		Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder-	
gere	14/8 -19/8	forbund III	9/10-15/10
AOFs husmoderkursus ...	21/8 -27/8	Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejderforbunds	
Dansk Kedel- og Maskin-		bygningsgruppe	2/10-15/10
passerforbund	21/8 -27/8	Dansk Kvindesamfund,	
AOF København (samar-		Roskildekredsen	8/10- 9/10
bejdsudvalg)	27/8 -28/8	Skolekursus: »Skolen og Erhvervslivet«	16/10-21/10
Udvidet fagforeningskursus	28/8 - 9/9	Socialdemokratiske kvinder i Københavns amt	22/10-23/10
Træindustriarbejderforbun-		Dansk Jernbaneforbund,	
dets kredsorganisation	6 10/9 -11/9	Stationspersonalets afd. 1	29/10-30/10
Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejderforbunds			
bygningsgruppe	11/9 -24/9		
Socialistisk Debat	17/9 -18/9		
Træindustriarbejderforbun-			
dets tillidsmandskursus .	18/9 -24/9		
AOF Midtsjælland, studie-			
lederkursus	24/9 -25/9		

Roskilde Højskoles Elevforening

Årets elevmøde åbnedes lørdag den 6. august kl. 15,30, hvor deltagerne samledes til kaffe i spisesalen. Desværre tillod vejret ikke i år at nyde kaffen i det fri, ligesom også bålet måtte stryges.

Kl. 16,45 samledes deltagerne i foredragssalen, hvor forstander Ivar Nørsgaard indledte en diskussion om »Presen, opinion eller forretning«. Indledningen var interessant derved, at den kunne opfattes som en arbejdsplan og som en opstilling af et mål for indlederens fremtidige virksomhed som politisk redaktør ved »Aktuelt«.

Mødet blev afbrudt af aftenmaden og fortsatte endnu under aftenkaffen, hvor indlederens svar til diskussionsdeltagerne under fornøjelige afbrydelser af K. B. Andersen og Ib Koch-Ol-

sen blev tilendebragt. Indlederen lovede til slut at ville komme igen om et par år og redegøre for, hvorfor ikke alle hans gode idéer lod sig realisere.

Aftenen sluttede med selskabeligt samvær og dans i gymnastiksalen, hvor elever fra sidste vinter underholdt med sang. Festen var vellykket trods gymnastiksalens absolutte uegnethed som ramme om en fest. Det bør der gøres noget ved.

Generalforsamlingen afholdtes søndag formiddag efter morgensangen. Formanden omtalte i sin beretning de forskellige fonds. Der var uddelt 1500 kr. til vintereleverne. Midlerne i Hjalmar Gammelgaards fond ville blive anbragt i obligationer. Forårsfesten havde været afholdt den 3. april. Den 5. juni havde der fundet en afsløring sted

af et maleri af Frode Kristensen i anledning af, at han denne dag ville have fyldt 65 år. Maleriet er ophængt i spisesalen. Formanden anbefalede støtte til Knud Rasmussens Højskole på Grønland.

Beretning og regnskab blev godkendt, og bestyrelsen blev genvalgt. Forstander Ib Koch-Olsen gav en beretning over skolens stilling, og elevforeningen lovede at støtte skolen i dens bestræbelser for at skaffe flere elever. Selma foreslog, at elevmødets søndag-eftermiddags-foredrag i fremtiden erstattedes af et kammeratligt samvær, da deltagerne var for trætte til endnu et foredrag.

Foredraget holdtes i år af Ib Koch-Olsen, der talte om sin rejse til USA. Han indledte med at trøste de trætte deltagere med, at lyset ville blive slukket for fremvisning af lysbilleder. Det var et livfuldt og interessant foredrag, Amerika er et spændende land, og tilhørerne glemte deres træthed.

Elevmødet sluttede med eftermiddagskaffe kl. 15,00.

E. Kallenberg.

Bestyrelsens adresser:

Formand: Erik Kallenberg, G. A. Hagemannsvej 2, Snekkersten. Telf. Snekkersten 323.

Kasserer: Kaj Jørgensen, Solnavvej 80, Søborg.

Poul Erik Olsen, Donaugade 1, 2. sal, København S. Telf. Am. 4510.

Erling Christensen, Nylandsvej 20, Karlslunde. Telf. Karlslunde 131.

Hanne Nielsen, Sofie Brahesvej Allé 1, København S. Telf. Am. 7601.

Københavnsudvalget:

Kaj Hansen, Lyngbygårdsvej 75, 2. sal, Lyngby.

Poul Erik Olsen, se ovenfor.

Kontaktmand på højskolen: Højskolelærer Knud Heinesen. Telf. Rosa 5822.

REGNSKAB FOR
ROSKILDE HØJSKOLES ELEVFORENING

fra 1/4 1959–31/3 1960

Indtægter		Udgifter	
Overført fra 1958–59	437,90	Elevskrifter	2.760,00
Gave fra vinterholdet	137,48	Gebyrer på girokonto	0,89
Emblemer	21,50	Rejser og transport	1.084,47
Indsamlet til Daniel Pedersen	96,18	Elevrådsudlæg	8,85
Renter på girokonto	28,04	Til Mellemlfolkeligt Samvirke	100,00
Kontingenter	3.084,20	Kontingent til Landselevfor.	108,00
	<hr/>		<hr/>
Pr. balance	311,31		
	<hr/>		<hr/>
	kr. 4.116,61		kr. 4.116,61
	<hr/>		<hr/>

OTTO JENSENS MINDEFOND

Indtægter		Udgifter	
Indestående på sparekassebog	97,60	Opbevaringsgebyr	15,00
Renter på sparekassebog	1,35	4.700 kr. 5 pct. obligationer	3.968,50
Renter af obligationer	1.517,50	Kurtage	6,06
Overført fra udtr. obligation	603,27	Rente på obligationer	26,24
Udtrukket obligation	4.00,00	Overført til sparekassebog ..	603,27
	<hr/>	Indestår på sparekassebog ..	1.600,65
	<hr/>		<hr/>
	kr. 6.219,72		kr. 6.219,72
	<hr/>		<hr/>

Deponeret i Roskilde Sparekasse 30.700,00 kr. 5 pct. obligationer.

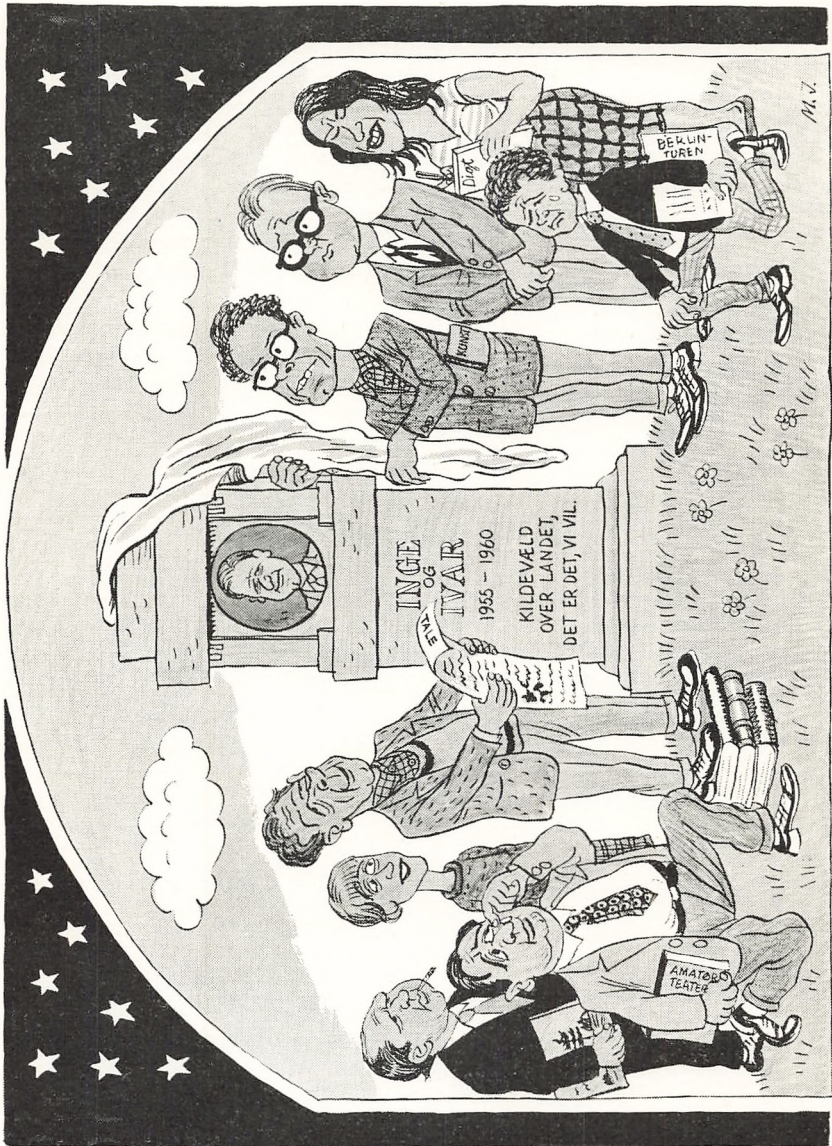
HJALMAR GAMMELGAARDS FOND

Indkommet ved foreninger og private bidrag pr. 1/4 1960 kr. 4.844,00.

Regnskaberne reviderede og godkendte, bilag og kvitteringer samt kassebeholdninger forevist og fundet i orden.

10. juni 1960.

Ditlev Jensen/Preben Nielsen.
Revisorer.

Tegning af Mogens Juhl til Ivar Nørgaards afsked med Esbjerg Højskole.

Esbjerg Højskole 1959-60

Leende ansigter, ivrige ansigter, latter og råb. Det er, hvad der melder sig for det indre øje og øre, når man forsøger at genkalde sig vinterholdet 1959-60. Der plejer nok at være liv i højskole-eleverne, men et sådant overskud af godt humør har vi sjældent været ude for. Det virkede smittende på lærerne, dog ikke på undertegnede, når humøret udfoldede sig efter sengetid. I et radiointerview blev Ella spurgt, om hun havde fået mange nye kammerater på skolen. Svaret faldt prompte: Ja, 94! Det dækker også vort indtryk af holdet. Det var præget af godt kammeratskab og åbenhed. Den glade og kammeratlige atmosfære har formentlig været årsagen til, at vi ikke på noget tidspunkt havde disciplinærsager til drøftelse, hverken i elevråd eller lærerråd.

Men lad mig fra disse almindelige betragtninger vende mig til statistikken. Af de 94 elever var 26 piger, en andel som heldigvis er stigende. Rekrutteringen var tilsyneladende ikke helt den samme som tidligere, vist nok fordi agitationen for vinterskolen nu er nået videre ud. Der var således færre, der havde været ledere eller på anden måde aktive i foreningslivet. Ikke desto mindre fungerede elevrådet overmåde effektivt med korte og saglige møder. Vor elevrådsformand, Kjeld, var ikke indstillet på at blæse uoverensstemmelser op til konflikt, og det samme gjaldt tilsyneladende de fleste andre medlemmer af de mange udvalg. Det blev ved starten bestemt, at rådet

skulle gå af efter første halvleg for at nye elever kunne få den træning i organisation og samarbejde, som elevrådsarbejdet giver. Men folket krævede, at elevrådet skulle fortsætte.

Det skyldes måske den nævnte ændring i rekrutteringen, at der var større tilgang end sædvanligt til de såkaldte musiske fag: musik, litteratur, tegning og maling, kunst, amatørteater, kulturhistorie. Dog var de mere samfundsbetonede fag fortsat de mest besøgte, navnlig de der – som fagforeningskundskab, arbejdsstudier og foreningskundskab – har med arbejdspladsen og foreningslivet at gøre.

Der var i år særlig mange, der meldte sig til psykologi, så at der måtte oprettes tre hold. Heldigvis er hverken lærere eller elever interesserede i at gøre dette fag til navlebeskuelse. Det er især den side af psykologien, der vender ud mod andre mennesker og samfundet, der dyrkes.

Drengegygnastikken blev ledet af Gunnar Petersen med Peter Howlett som medhjælper, og fru Kirsten Dige stod for pigegygnastikken med fru Else Howlett ved klaveret. Vi var glade ved at kunne tilbyde så kvalificerede lærerkræfter, men det kniber stadig med tilslutningen.

Derimod blev der udfoldet megen sportslig aktivitet i fritiden. Håndbold, inden- og udendørs fodbold, volleyball, bordtennis og badminton. Hver søndag formiddag drog et hold ud på orienteringsløb under Dahls ledelse.

Som noget nyt indførte Erling Juhl

modellering og træsnit og stoftryk ved siden af tegning og maling. Der blev afholdt en udstilling af vinterens arbejde. Det var ikke det overfladiske skønvirke, man så tit bliver præsenteret for, men ærlig amatørkunst, som ikke gav sig ud for andet. Det var bl. a. for at givet en bedre baggrund for kunstforståelsen, at faget blev indført. Man lærer bedre ved selv at prøve. Men m. h. t. brugskunsten, som nu også er indført, drejer det sig om fremstilling af mere personlige ting, end dem man kan købe. Det viste de udstillede nederdele. Erik Smith har i sommer lært silketryk, der er en billig og nem fremgangsmåde til fremstilling og mangfoldiggørelse af plakater. De kommende vinterelever vil nu få mulighed for at lære denne teknik, som i øvrigt indgik i undervisningen på ungdomslederkurset.

Vi havde som tidligere flere udenbys foredragsholdere og kunstnere som lørdagsgæster. Med reklamechef Bent Ranning fik vi en spændende diskussion om reklame. Cand. psych. Budda Leunbach gav en saglig og personlig præget oplysning om seksuallivet og svangerskabsforebyggelse i et sprog alle kunne forstå. Direktør for Statens Filmcentral, Erik Hauerslev, orienterede om filmens anvendelse i oplysningens tjeneste, og vi fik set de mest interessante af de nye kortfilm. Statsminister Viggo Kampmann blev bombarderet med spørgsmål af et hold elever. Tilhørerne fik det – sikkert ikke helt typiske – indtryk, at en statsminister også kender ministerkollegernes områder i detaljer. Men det gør Kampmann altså. Han har jo vikarieret for de fleste af dem.

Professor, dr. phil. Frederik Nielsen fortalte med mange levende eksempler om forbindelsen mellem digternes liv

og deres livsanskuelse. Aktuelle faglige problemer og aktiviseringen af de unge i fagbevægelsen var emnet for et foredrag af hovedkasserer i LO, Kai Petersen. Det gav anledning til en livlig diskussion. Lektor Fritz Haase sang og spillede med os – og for os – en hel formiddag. I kraft af Haases imponerende vitalitet fik vi lært en hel del nye sange. Der blev virkelig sunget. Administrationschef Søren Rishøj Petersen fortalte sagligt og med statistisk dokumentation om pressens fortid og fremtid.

Vesttyskland, specielt Vestberlin, blev belyst af skolens gode ven, presseattaché Karl Raloff, som en inciterende optakt til Tysklands-turen. Om det hårde Amerika fortalte højskoleforstander Robert Petersen lige på og hårdt. Daværende forretningsfører i Kooperativt Fællesforbund, Erling Jensen, fortalte om Kooperation. Det var en tale og en mand, de unge kunne lide, men hverken han eller vi havde nogen anelse om, at han et halvt år efter skulle blive skolens forstander. Redaktør Anders B. Nørregaard talte om eftersporingen af og baggrunden for forbrydelser. Da han lagde manuskriptet væk og begyndte at fortælle, var der ingen, der tænkte på uret mere, heller ikke Anders B. Tilhørere og fortæller var lige opslugte.

Børnehavelederne inviterede os med ind at høre Anne Sofie Seidelin fortælle, en oplevelse, der vil blive husket. Endelig sluttede vi af med en dag med skolens formand, forretningsfører i AOF, Viggo Svane. De sidste tre dage i skoleåret var koncentreret om elevernes tilbagevenden til arbejdet. Viggo Svane gav en orientering om AOFs vidtspændende oplysningsarbejde og sluttede med en appel til eleverne om at bringe den viden, de havde erhvervet

sig, videre. Bagefter fik de interesserede lejlighed til – i samråd med lærerne – at melde sig som studieledere. En idé, som vi vil gå videre med.

Vi havde også på denne vinterskole glæde af vort samarbejde med den velledede teaterorganisation ARTE, der arrangerede besøg af flere skuespillere og musikere. Skuespiller Hvalsø Holm læste op og fortalte om soldat Schweik, så at vi ikke alene fik sat lattermusklene i sving, men også fik et indtryk af meningen med satiren. Preben Neergaard gjorde det ud for et helt teater med sine prøver på dansk humor gennem tiderne. Det var Holberg og Gustav Wied, der gik af med sejren. Asta Esper Andersen fortalte naturligt og gribende Anne Francks dagbog.

Børge Roger Henriksen, som nu hører til skolens gamle venner, holdt og spillede sit musikforedrag: »Fra klassisk til jazzisk«. Han blev på skolen hele dagen, og om aftenen fik hans spil eleverne til at strømme til. Det blev til en ønskekoncert, og den blev – klassisk. Også Wandy Tworek og pianisten Herluf Auervig hører til skolens kære gæster. I en violinkoncert af Paganini viste Wandy Tworek hele sin artistiske kunnen og vitalitet. Som sædvanlig fik vi en munter afdeling til slut, hvor Wandys københavnske slagfærdighed udfoldede sig.

Også vinterholdet 1959–60 var meget aktivt i fritiden. Om sporten er der allerede fortalt. To aftener om ugen var der samariterøvelser arrangeret af kursusudvalget. 54 af eleverne deltog og fuldførte. Der er grund til at takke lederne.

Kursusudvalget arrangerede tillige en del filmaftener, virksomheds- og institutionsbesøg. Også fotoudvalget havde stor tilslutning til sit arbejde. Der blev også oprettet et par studiekredse uden

for undervisningstiden, bl. a. i politik og litteratur. Dette er en god idé at oprette sådanne fortsættelseshold i interessefagene. Holdene fuldførte i nogenlunde god orden på trods af, at dagen, som det fremgår, var besat fra morgen til aften, så at møderne måtte henlægges til middagspausen. Jeg har tit stillet mig selv det spørgsmål: Hvornår mon højskoleeleverne sover?

Festerne gik alle med humør, og der var stor danselyst. Vi havde besøg af flere jazzband med amerikansk klingende navne, men heldigvis talte de et nemt forståeligt jysk mål.

Ved solhvervsfesten var gymnastiksalen omdannet til et japansk te-hus. Kampmann holdt solhvervstalen og senere underholdt amatørgruppen med små kineserier. Til fastelavnsfesten var gymnastiksalen blev til *wild-west* med uhyggelige plakater af efterlyste forbrydere, der havde en umiskendelig lighed med lærerne. Når vi ser, hvorledes der bliver tømret og malet og lagt ledninger før disse arrangementer, og hvordan det hele bliver til i løbet af 0,5, får vi et rent konkret bevis for, at vi befinder os på en arbejderhøjskole. Men ville resultatet blive det samme uden den utrættelige idémand, vor gartner Dres? Jeg tvivler.

Amatørgruppen opførte skuespil af Sartre, Soya og mange andre. Det blev ofte langt ud på natten, før Ejvin Mogensens, den altid oplagte instruktør, kunne knalde hjem til Toftsvej. Karen Smiths revy »Letfærdighedens kiosk« satte et fornøjet punktum for vinterens underholdning. Revyen satiriserede festligt over pressen og ugebladene, men aftenens vise var sangen om Afrika og nazisten Verworth. Den skabte stilhed.

Nann Henningsen og John Lorenzen besøgte os et par dage, og resultatet

blev en ukonventionel og fint skåret radioudsendelse om skolen.

Vi havde også i år besøg fra De gamles Hjem med eleverne som værter, en god tradition. Der bliver altid sendt en gruppe fra psykologiholdet hen at interviewe de gamle til belysning af det sidste livsafsnit. Rapporterne fortæller hvert år, at de gamle er meget glade for hjemmet. De har, i så vid udstrækning som overhovedet muligt, deres frihed, og den er nu engang nummer et, hvad enten man er 14 eller 80.

Påsketuren gik igen i år til Berlin, hvor SPD og ungsocialisterne var ciceroner. Eleverne var tilskuere til en revy, opført af og for ungsocialisterne i den hypermoderne Kongreshalle. Men først og fremmest oplevede de den by, hvor Vest og Øst – ikke mødes, men støder sammen. Turen til Østberlin gav lejlighed til at drage sammenligninger. Når og hvis forskellen bliver mindre, bliver der måske også mulighed for en fredeligere sameksistens.

Det var en samling glade, men meget trætte elever, der vendte hjem. Straks, da de kom over i elevboligerne, begyndte alle haner og brusebade at fosse. Varmt vand! Under elevernes fravær var skolen befolket af DUI-ledere, som var i aktivitet til langt ud på natten, vel at bemærke med kursusarbejdet.

Eleverne havde et godt samarbejde med de sideløbende tillidsmandskursus. Vinterkurserne bliver i stadig højere grad lange kursus for ledere inden for arbejderbevægelsen. De første tre uger var skolen vært for fastlønnede tillidsmænd, der er gået ind i en 3 års uddannelse, hvoraf halvdelen kommer til at foregå på Esbjerg Højskole. Så fulgte 2 måneders kurset, hvor vor skæggede ven, Tage, med de mange talen-

ter var humørspreder for hele skolen. Der er skaffet udvej for, at dette meget væsentlige kursus for arbejdspladssens tillidsmænd kan blive en fast institution med økonomisk baggrund i den nylig oprettede erhvervsfond. Kooperativt Fællesforbund afholdt et fire ugers kursus i virksomhedsledelse for chefer. Der sker noget inden for kursusvirksomheden i disse år, og det gælder om alle disse lange kursus, at der bliver arbejdet fra morgen til sen aften.

En anden nydannelse var et 6-dages kursus for journalistelever fra A-pressen. De havde eftermiddagstimerne fælles med vinterleverne og gled meget godt ind i kammeratskabet. Kurset havde det udmærkede formål at give journalisteleverne et indtryk af den arbejderbevægelse, de skriver for. Vi håber, det bliver en fast institution. Andet steds i bladet findes en oversigt over de enkelte kurser. Hvad angår sommerkurserne skal jeg derfor indskrænke mig til at omtale nyhederne.

Vort ungdomslederkursus, som Bent Jensen er primus motor for, har stigende tilslutning. I år kunne vi glæde os over, at DSU lod deres eget lederkursus indgå i skolens kursus, et samarbejde, vi håber at kunne forsætte.

Programmet for AOFs studielederkursus i august var nyt og spændende. Hvad sker der rent menneskeligt i studieguppen? Hvordan får man gruppen til at organisere sin viden i et sagligt samarbejde? Kurset formede sig som en række øvelser og vil givet sætte sig spor i oplysningsarbejdet.

Det har været spændende at være højskolelærer de sidste år, hvor så mange nye metoder er bragt i anvendelse med det formål at vække og fastholde elevernes interesse og få dem til at udfolde sig. Det næste må være kursus i det

mere forstandsmæssige: nemlig videnskabelig tænkning, hvilket jo blot vil sige, at man lærer at opløse en sag i alle dens bestanddele og gribe den fornuftsmæssigt og systematisk an. Herunder falder, at opløse de mange floskler, vi benytter os af, så at gassen går af dem. TWI-metodens spørgeteknik kan være et anvendeligt redskab hertil, hvis man vel at bemærke undgår spørgsmål med indbyggede svar.

I 1960 havde den nye skole 5 års jubilæum. Typisk nok havde vi så travlt, at der ikke var tid til at fejre begivenheden. Skolen har jo siden starten været fuldt belagt. I år har vi haft det allerstørste besvær med at få placeret hovedrengøringerne og de nødvendige reparationer.

I august skiftede vi forstander, idet Ivar Nørgaard, som alle ved, skal overtage stillingen som politisk chefredaktør ved AKTUELT. Omstående tegning af Mogens Juhl, som viser den rørvædede afsked, blev overrakt Inge og Ivar, samtidig med at der blev afsløret en monumental statue i pap, fremstillet af Erling Juhl og vor udmærkede tekniker Erik Smith.

Heldigvis havde vi den trøst i sorgen, at Erling Jensen blev Ivars efterfølger. Skolens bestyrelse understregede overfor pressen, at den ny forstander enstemmigt var blevet anbefalet af højskolelærerne. Vi lærere så heri et opmuntrende udslag af den idé, som har været centrum for Esbjerg Højskoles oplysningsarbejde: samarbejde og demokrati på arbejdspladsen. Måtte arbejderbevægelsens øvrige institutioner følge dette forbillede!

Erling Jensen kendte vi i forvejen både som en god kammerat og som en dynamisk personlighed med de administrative evner, der skal til for at få sagerne af vejen i en fart. Under Ivar

Nørgaards forstanderskab erfarede vi, hvilken betryggelse det er at have en virkelig dygtig leder, som tillige mestrer samarbejdets såre vanskelige kunst. Denne tryghed er heldigvis bevaret til gavn for skolen og dens personale.

Sluttelig skal nævnes nogle af vore planer for fremtiden. I kraft af skolens egen opsparing gennem de forløbene år har vi været i stand til ved egen hjælp at bygge to nye lærerboliger, som Bent samt Jørgen og Hanne er flyttet ind i. Vi har tillige fuldt udarbejdede planer – og håber på de nødvendige midler – til at bygge to nye undervisningslokaler samt funktionærboliger til gartner og økonoma. – Forhåbentlig kommer dette byggeri i gang i 1961.

De to undervisningslokaler kommer til at bestå af et musiklokale og et fysiklokale. Musiklokalet bliver alle tiders med apparatur til stereofoni og i øvrigt med en lille øvelsesscene til amatørteater. Det bliver et intimt rum med plads til 40. Om sommeren vil det kunne udvides med endnu 20 pladser, så det kan bruges til konferencer og foredrag. Fysiklokalet vil især blive indrettet med henblik på den moderne teknik (fjernsyn, motorlære o.s.v.), og det vil blive udstyret med modeller til demonstration af atomfysikken. Begge lokaler vil også kunne anvendes til andre formål. Gruppearbejdets stigende udbredelse, den høje belægning og det forhold, at vi ofte har flere sideløbende kurser, har skabt lokalemangel. Der vil også på den ene eller anden måde blive sørget for bedre lokaler til tegning, maling og kunsthåndværk.

På vinterskolen vil vi tage faget familiekundskab med boliglære op. Ejvin er i fuld gang med forberedelserne.

Hvad angår kursusvirksomheden, tumler Erling Jensen og AOF med planer om flere opfølgingskursus og om en

mere systematisk, fremadskridende tilrettelæggelse af tillidsmændenes kursusuddannelse. Den 3. november fejrede vi 50 års jubilæet for Esbjerg Arbejderhøjskoles oprettelse med reception på

skolen og udsendelse af et jubilæumsskrift. Som det fremgår, er skolen stadig i udvikling ud fra mottoet:

Altid på vej, aldrig færdig.

Ebbe Munk.

Esbjerg Højskoles kurser

1959

1/11–21/11 Uddannelse af fastlønnede tillidsmænd.

22/11–19/12 AOFs 2 måneders kursus, I del.

1960

3/1–16/1 Murerforbundets kursus for tillidsmænd.

16/1–17/1 Weekend for fagbevægelsens vestjyske kontaktudvalgs repræsentanter.

23/1–24/1 Weekend for børnehavedere.

25/1–29/1 Kursus for journalistelever.

30/1–31/1 Weekend for DSU.

31/1–27/2 AOFs 2 måneders kursus, II del.

27/2–28/2 AOF, Varde. Kursus for lærlinge.

28/2–26/3 Det kooperative Fællesforbunds virksomhedslederkursus.

27/3– 2/4 Dansk Garverforbund.

3/4– 9/4 AOFs samarbejdsudvalgskursus.

10/4–17/4 De Unges Idræts landsforbunds påskekursus.

1/5– 7/5 Bogbinderforbundet

1/5– 7/5 AOFs sikkerhedskursus

8/5–14/5 Det kooperative Fællesforb.

8/5–14/5 Smedeforbundet

15/5–21/5 Kvindeligt Arbejderforbund

22/5–28/5 Textilarbejderforbundet

29/5– 4/6 Slagteriarbejderforbundet

29/5– 4/6 HK

6/6–11/6 Forsørgsledere

6/6–11/6 Tobaksarbejderforbundet

12/6–18/6 Tømmerforbundet

19/6– 2/7 Skrædderforbundet

19/6– 2/7 Formerforbundet

3/7–16/7 Familiekursus I

16/7–17/7 Elevmøde

17/7–30/7 Familiekursus II

31/7– 6/8 Partiets kvindekursus

7/8–13/8 AOFs kursus for studieledere

7/8–13/8 HK

7/8–13/8 Telefonstanden

14/8–27/8 Ungdomslederkursus

14/8–27/8 Smedeforbundet

28/8– 3/9 Typografferforbundet

Esbjerg Højskoles elever 1959-60

Abildgaard, Jørgen, Staldgårdsvej 37, Vejle.

Amtoft, Samuel, Gryn møllen 17, Hjaltele.

Andersen, Finn, Buddingevej 77 A, 1. th., Kgs. Lyngby.

Andersen, Holger, Vangedevej 237, Søborg.

Buch, Niels, Marienlystvej 47, Odense.

Brix, Jørgen, V. Skerninge, Fyn.

Breuch, Per, Bøgebakken 1 A, Frederikssund.

- Christensen, Erik William, Vestergård,
Gern st.
- Christensen, Flemming G., Ringstedvej
56, Roskilde.
- Christensen, Hans Jørn, Nørrebrogade
80, Randers.
- Christensen, Irene, Kochsgade 172,
Odense.
- Christensen, Nina, Fremtidsvej 5, Sø-
borg.
- Christensen, Sven Skjold, Granvej 14,
Espergærde.
- Christiansen, Gerd, Brohusgade 2, 5. sal,
København N.
- Christiansen, Mogens D., Strandhuse
28, Svendborg.
- Christiansen, Svend Erik, Østergade 6,
Skjern.
- Christiansen, Verner, Brohusgade 2, 5.
sal, København N.
- Dittman, Birte, Hothers Plads 19, Kø-
benhavn N.
- Due, Orla E., Løjtegårdsvej 79, Ka-
strup.
- Dyngbo, Peter, Novembervej 28, Her-
lev.
- Frederiksen, Børge, Koldinggade 33,
Frederikshavn.
- Frederiksen, Per, Mathildevej 20, Kø-
benhavn F.
- Gam, Arne, Nørrebrogade 77, Randers.
- Gleerup, Ulla.
- Gregersen, Christian, Tisted pr. Arden.
- Guldhammer, Ritta, N. Juelsgade 4,
Horsens.
- Hansen, Birte Tage.
- Hansen, Freddy, Frederiksborgvej 137,
København NV.
- Hansen, Hans Ivar, Vorslunde pr. Give.
- Hansen, James, C. Adelsersgade 7, Kø-
benhavn K.
- Hansen, Per Dahl-, Hjortevej 14, Fre-
dericia.
- Hansen, Robert, Bredgade 89, Skjern.
- Harts, Theodor, 2288 Harmony drive,
Flint 6, Michigan, USA.
- Hersted, Sanne, Jac. Danefærdsvej 6,
København V.
- Iversen, Berit.
- Iversen, Dan, Tranderup, Ærø.
- Jacobsen, Flemming, Bogtrykkervej 41,
3. sal, København NV.
- Jensen, Aage Villads.
- Jensen, Jørn Agdrup, Fårtoftevej 6,
Thisted, Thy.
- Jensen, Jørgen Henning, Skovvej 2 A,
Nr. Sundby.
- Jensen, Ole, Poggensten, Tureby.
- Jensen, Peer Throen, Hammelstrupvej
13, København SV.
- Jensen, Rolf Høegh, Ring pr. Lundby.
- Jensen, Tove, Abigaelsvej 18, Odense.
- Juul, Erik, Jordløse.
- Jørgensen, Hanne, Esbjerg Højskole.
- Jørgensen, Lilly L. W., Kanslersgade 9,
Odense.
- Krag, Poul Ancher, Bodilsker, Born-
holm.
- Kühne, Hans, Staurby pr. Middelfart.
- Larsen, Elin, Gladsaxevej 37, Søborg.
- Larsen, Else Skovby.
- Larsen, Max, Sjællandsgade 25, Køben-
havn N.
- Lauersen, Hans Østergaard, Vestergade
81 B, Århus.
- Lauersen, Ella, Andr. Bjørnsgade 1,
København K.
- Laustsen, Erling, Bisgårdsgade 10, Hol-
stebro.
- Longfors, Sten, Rødovrevej 345, Kø-
benhavn, Vanløse.
- Madsbjerg Frita Aage, Kirkegade 9,
Brande.
- Madsen, Ellen Schou, Merløsevej 13,
København.
- Madsen, Elvin Thorkil, Arnbjerggade
3, Varde.
- Madsen, Finn, Frihedsvej 44, Esbjerg.
- Madsen, Inge, Stadion Allé 5, Århus.
- Matzen, Inger.
- Mogensen, Hans F. I., Glamsbjergvej
41, Kastrup.

- Møller, Per, Kastetvej 129, Ålborg.
 Nicolaysen, Ole Blicher, Schacksgade 12, Odense.
 Nielsen, Anni Fischer, Vordingborggade 25, København Ø.
 Nielsen, Bente Birgit, Oluf Bagersgade 13, Odense.
 Nielsen, Erik Herman, Øselsgade 3, København S.
 Nielsen, Ingvar Adlefelt, Herluf Trollesgade 8, Ålborg.
 Nielsen, Jørn, Marienlundsallé 9, Århus.
 Nielsen, Kristian Søndergaard, Gudsø pr. Eltang.
 Nielsen, Leo Sebald, Eskildstrup, Kasse-mose, Fyn.
 Nielsen, Poul Ejnar S., Carit Etlarsvej 7, København V.
 Nielsen, Vagn Hviid, Østergade 7, c/o M. Lauersen, Esbjerg.
 Oldager, Kurt Emil, Gl. Vardevej 39, Esbjerg.
 Olling, Poul Erik, Vestergade 44, Frederikshavn.
 Petersen, Gunvor, Brønderslev Børnehjem, Brønderslev.
 Petersen, Irene, Køllegårdsvej 40, Herlev.
 Petersen, Jørgen Prip, Damhustorvet 9, Valby.
 Petersen, Kirsten, Norgesgade 6, Ålborg.
 Petersen, Kjeld, Danebo, Balstrupvej, Ringsted.
 Petersen, Lisbeth Krickau, Sæterstien 7, Århus.
 Petersen, Uffe Wagtmann, N. Juelsgade 65, Århus.
 Paulsen, John Gulddammer.
 Quvang, Jens Chr. P. Niverødvej 16, Nivå st.
 Rasmussen, Bent Leo, Nybo, Fjelsted pr. Harndrup.
 Schultz, Jørgen Ejner, Svendborgvej 163, Fåborg.
 Schrøder, Max, Sjællandsgade 84, Århus.
 Schneider, Carl Chr., Østergade 20, Give.
 Stiborg, Kaj Tonny, Mysundegade 4, 1. sal, København V.
 Svaneborg, Knud, »Rankholm«, Vust st.
 Thomasen, Hans, Vimmelskafte 7, Horsens.
 Willadsen, Lise, Høfdingsvej 23, København, Valby.
 Willumsen, Ulla, Egilsgade 29 B, København S.

Esbjerg Højskoles Elevforening

Elevmødet 1960. – 16.–17. juli

Det 46. elevmøde blev tillige elevforeningens afskedstagen med forstanderparret Ivar og Inge Nørgaard. Mødet havde god tilslutning, og arrangementet forløb godt.

Lørdag aften samledes vi i foredrags-salen, hvor formanden Hans Holm bød velkommen, specielt til æresmedlemmet *Gunder Hansen* og til de nye med-

lemmer fra sidste vinterhold. Derefter talte Ivar Nørgaard og gjorde status over den ny skoles første fem år. Den udstrakte elevfrihed var blevet mødt med skepsis, men skolen beviste hurtigt sin levedygtighed. Her er altid fuldt hus. Eleverne har forstået at bruge friheden ansvarligt. De har skabt deres egen moral, og den er bedre end reglerne. Vi har ønsket at skabe en

frugtbart kammeratlig atmosfære, hvor eleverne kunne trives og udvikle sig til selvstændige mennesker. Skolen skal ikke være en endestation, men et redskab – også et redskab til, at den enkelte i praksis kan erfare, hvad ordene frihed, lighed og broderskab betyder og forpligter til.

Ivar Nørgaard syntes, de forløbne 5½ år havde været en dejlig tid og sagde til slut, at der heldigvis havde hersket holdarbejde på højskolen. Derfor spillede det ikke nogen større rolle, at en enkelt udskiftedes.

Generalforsamlingen

Det fremgik af formandens beretning, at medlemstallet ikke var steget, trods de 72 nye medlemmer fra sidste vinterhold. Det er alt for mange restanter! Efter beslutning på sidste elevmøde havde bestyrelsen overvejet en kontingentforhøjelse, men opgivet tanken, dels på grund af de mange restancer og dels for ikke at formindske indbetalingerne til den nyoprettede »Fond for tidligere Esbjerg-elever«.

Den nævnte fond har mødt god forståelse. I forbindelse med kontingentindbetalinger var der ialt indkommet ca. 400 kr., et enkelt medlem havde givet 43 kr. Sammen med det fra foreningen overførte beløb giver det en god startkapital. Foreningen havde til lige som sædvanlig udbetalt 500 kr. i elevlegater.

Københavns-kredsen havde haft en sammenkomst på Borups Højskole, hvor Henning Rasmussen talte. Medlemmerne fra Esbjerg havde haft en fornøjelig sammenkomst på højskolen, hvor vintereleverne opførte Soyas »Mange små fejl«.

Som medlem af »Landsforeningen af Højskoleelever« havde foreningen – gennem Lis Eriksen – været repræsenteret på »Dansk Ungdoms Fællesråd«

ungdomskonference i København. Derimod havde foreningen ikke efterkommet Landsforeningens opfordring til at støtte indsamlingen til en højskole i Grønland. Man ville først have sikkerhed for, at et tilstrækkeligt bredt udsnit af den grønlandske befolkning stod bag skolen, også Grønlands Arbejdersammenslutning, hvilket endnu ikke er bekræftet.

Kassereren Carl M. Hansen påmindede medlemmerne om at betale deres restancer og at meddele flytning. Vi får mange årsskrifter tilbage med »Adressaten ubekendt«.

Hans Holm ønskede at trække sig tilbage efter 30 års formandsskab, men Ivar Nørgaard opfordrede ham kraftigt til at blive endnu en periode af hensyn til kontinuiteten. Hans Holm genvalgtes da som formand. Willy Schrøder valgtes som kasserer i stedet for Carl M. Hansen, som ikke ønskede genvalg, men i stedet blev valgt som revisor sammen med Lilly Petersen. Lis Eriksen genvalgtes som bestyrelses- og kontakmedlem for København. Johanne Fjeldborg og Lilly Petersen valgtes som suppleanter, og Viggo Sørensen blev suppleant for revisorerne.

Formanden takkede den afgående kasserer som – under bifald – fik overrakt en bog gave. Formanden takkede endelig Inge og Ivar Nørgaard, som også fik overrakt en erindrings gave.

Efter generalforsamlingen viste lærer Ejvin Mogensen en feature fra sidste vinterskole. Efter aftenkaffen gik dansen i gymnastiksalen, som Dres m. fl. havde pyntet – til Vagn Oests orkester.

Søndag formiddag var der udflugt til Sjelborg, og søndag eftermiddag sluttede mødet med kaffebord.

Dødsfald

En af de første dage i august, kun 3 uger efter vi ved elevmødet, endnu så

hende iblandt os, afgik *Gunder Hansen*, Esbjerg ved døden. Med Gunders død har elevforeningen mistet en af sine mest trofaste medlemmer. Hun var blandt eleverne på et af de allerførste elevhold på Esbjerg Arbejderhøjskole på Vardevej. I juli 1943 blev hun udnævnt til æresmedlem i elevforeningen. Hun bevarede hele livet en brændende interesse for højskolen og værnede om dens ide til sin død. Vi må til vore fremtidige elevmøder savne Gunder, som altid mødte op på sin egen stille måde med hendes gode smil. Indenfor elevforeningen vil vi i erindringen ære Gunder Hansens minde.

Velkommen

Den 1. september tiltrådte Erling Jensen som forstander på Esbjerg Højskole. Fra elevforeningens side ønsker vi forstanderparret Ria og Erling Jensen velkommen og til lykke med deres nye gerning. Vi nærer de bedste forhåbninger til et gensdigt, godt og kammeratligt samarbejde.

50 års jubilæet

Esbjerg Højskole kunne den 3. november

fejre denne historiske begivenhed. Elevforeningen vil på alle tidligere elevers vegne, for hvem højskoleopholdet blev en igangsætter og en oplevelse, bringe skolen en hjertelig tak for, hvad den gav os af livsindhold. En tak for hvad skolen har betydet for dansk arbejderbevægelse fra den dag for 50 år siden, den startede som Esbjerg Arbejderhøjskole under små og beskedne kår, til den moderne Esbjerg Højskole af i dag. Vi ønsker vor gamle og alligevel nye højskole held og lykke til fremtidens gerning.

Hans Holm.

Foreningens adresser:

Formand: Hans Holm, N. J. Poulsensvej 3, Esbjerg.

Kasserer: Willy Schrøder, N. J. Poulsensvej 3, 3. sal, Esbjerg.

Sekretær: Henning Rosendahl Hansen, Holmebakken 6, Esbjerg.

Kontakt- og bestyrelsesmedlem for København: Lis Eriksen, Funkiavej 24, København S.

Kontaktmand for højskolen. Ejvin Mogensén, Esbjerg Højskole, Stormgade 200, Esbjerg.

REGNSKAB FOR
ESBJERG HØJSKOLES ELEVFORENING

fra 1/4 1959–31/3 1960

Indtægter	Udgifter
Beholdninger overført fra 31/3-59	Meddelelser og dup-
Girobeholdning .. 61,01	keringer 72,68
Bankbeholdning .. 626,83	Udgifter ved elev-
Kassebeholdning .. 258,13	mødet 37,25
————— 945,97	Portoudgifter 57,80
Senere indbetalt på	Bestyrelsesmøde, Es-
giro 2.650,00	bjerg Højskole,
Kontant til kassen og	Arbejdst. 20,00
på skolen 312,00	Fest for elevforenin-
————— 2.962,00	gens lokalmedl. .. 60,00
Renter på bankbog nr. 191,	Fest for elevforenin-
Arb. Landsbank 52,84	gens københavnske
	medlemmer 16,20
	Rejseudgifter refund.
	Lis Eriksen, Kbh. . 109,00
	Gebyr for giroudbe-
	taling 2,32
	425 sommer + vinter-
	skrifter à kr. 4,00 1.700,00
	Kontingent til landsf.
	af højskoleelever . 112,50
	Overført til ny bank-
	bog nr. 6-236. Fon-
	dats til støtte af
	vinterelever 1.055,00
	deraf udbetalt til
	formålet kr. 500,00
	————— 3.242,75
	Beholdninger pr. 31/3-60
	Giro 79,19
	Bankbog 530,67
	Kassebeholdning . 108,20
	————— 718,06
kr. 3.960,81	kr. 3.960,81

Regnskab over nyoprettet fond

Indestående på bankbog nr. 6-236 i Arb. Landsbank, Esbjerg afdeling	1.055,00
Heraf udbetalt til formålet . .	500,00
	<hr/>
Rest indestående	555,00
	<hr/>

Carl M. Hansen,
kasserer.

Ovenstående regnskab er dags dato revideret, bøger, bilag, bankbog og kassebeholdning er fundet til stede og i orden.

Esbjerg, den 9. maj 1960.

Lilly Pedersen/V. Sørensen.

